

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії
та туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «Місце Австрії в Європейському Союзі»

Виконала: студентка 4 курсу групи УК41
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Кузнецова Евеліна Сергіївна

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник: д. держ. упр., професор

Сичова В.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент: д.соц.н., професор

Хижняк Л.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії:

(підпис)

Велієв Фаріз Тейюб огли

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Інститут Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу
Доц. Парфіненко А.Ю.**

“ ” 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЄКТ)**

Кузнецова Евеліна Сергіївна
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Місце Австрії в Європейському Союзі»

керівник роботи Сичова Вікторія Вікторівна, д. держ. упр., проф.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від №4001-5/869 від 02.04.2025

2. Строк подання студентом роботи 26.05.2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Визначити теоретичні основи і понятійно категоріальний апарат дослідження; проаналізувати соціально-економічний та політичний профіль країни, сутність модернізації австрійського нейтралітету; з'ясувати причини, умови та особливості вступу Австрії до ЄС; дослідити правові засади європейської

інтеграції Австрії; визначити вплив Австрії на внутрішньоекономічні процеси Європейського Союзу; з'ясувати роль Австрії у формуванні європейської

політики та ухваленні ключових рішень у структурах ЄС; обґрунтувати внесок Австрії у розвиток безпекової політики Європейського Союзу.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Підготовка вступу
2	Підготовка розділу 1. Теоретико-правові засади євроінтеграції Австрії
3	Підготовка розділу 2. Вплив Австрії на економічні та політичні процеси в Європейському Союзі
4	Підготовка висновків, списку використаних джерел

5. Дата видачі завдання 25.11.2024 р.

Студентка

підпис

Е.С. Кузнецова

ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

В.В. Сичова

ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Кузнецова Е. С. Місце Австрії в Європейському Союзі

Кваліфікаційна робота присвячена визначенню місця Австрії в Європейському Союзі та обґрунтуванню її значення у політичному, економічному та безпековому розвитку європейської спільноти. Було визначено теоретичні основи і понятійно категоріальний апарат дослідження; проаналізовано соціально-економічний та політичний профіль країни, сутність модернізації австрійського нейтралітету; з'ясовано причини, умови та особливості вступу Австрії до ЄС; досліджено правові засади європейської інтеграції Австрії; визначено вплив Австрії на внутрішньоекономічні процеси Європейського Союзу; з'ясовано роль Австрії у формуванні європейської політики та ухваленні ключових рішень у структурах ЄС; обґрунтовано внесок Австрії у розвиток безпекової політики Європейського Союзу.

Ключові слова: Австрія, Європейський Союз, європейська інтеграція, політика нейтралітету, економічна політика, еко-соціальна ринкова економіка, політичні рішення, безпекова політика.

ANNOTATION

Kuznetsova E. S. Austria's Role in the European Union

The qualification work is devoted to determining the place of Austria in the European Union and substantiating its importance in the political, economic and security development of the European community. The theoretical foundations and conceptual categorical apparatus of the research were determined; the socio-economic and political profile of the country, the essence of the modernization of Austrian neutrality were analyzed; the reasons, conditions and features of Austria's accession to the EU were clarified; the legal foundations of Austria's European integration were investigated; Austria's influence on the internal economic processes of the European Union was determined; Austria's role in shaping European policy and making key decisions in EU structures was clarified; Austria's contribution to the development of the security policy of the European Union was substantiated.

Keywords: Austria, European Union, European integration, neutrality policy, economic policy, eco-social market economy, political decisions, security policy.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретико-правові засади євроінтеграції Австрії	
1.1.Теоретичні основи та понятійно категоріальний апарат дослідження.....	8
1.2.Соціально економічний і політичний профіль країни. Модернізація австрійського нейтралітету.....	12
1.3.Інтеграція Австрії до Європейського Союзу: причини, умови, особливості вступу.....	20
1.4.Правові засади європейської інтеграції Австрії.....	27
Розділ 2. Вплив Австрії на економічні та політичні процеси в Європейському Союзі	
2.1.Австрія у внутрішньо-економічних процесах Європейського Союзу.....	36
2.2.Вплив Австрії на формування європейської політики та ухвалення рішень.....	44
2.3.Внесок Австрії в розвиток безпекової політики ЄС.....	51
Висновки.....	58
Список використаних джерел.....	61
Додатки.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі Австрія відіграє важливу роль у ЄС як економічно розвинена та політично стабільна держава. Дослідження місця та ролі Австрії в євроінтеграційних процесах дозволить краще зрозуміти механізми функціонування ЄС та перспективи подальшої європейської інтеграції, а також оцінити внесок Австрії у розвиток ЄС.

Важливою є і роль Австрії в становленні загальноєвропейських механізмів безпеки, економічної стабільності та демократичного управління. Враховуючи виклики, які постають перед ЄС у сучасних умовах, такі як міграційна криза, геополітичні загрози та економічні пертурбації, Австрія виступає як один із осередків стабільності в ЄС.

Актуальність дослідження пояснюється необхідністю вивчення особливостей розвитку Австрії та її впливу на євроінтеграційний процес. Держава, яка тривалий час залишалась нейтральною та не входила до міжнародних блоків у роки «холодної війни», в постбіполярний період, приєдналась у 1995 р. до ЄС та активно впливає на процес ухвалення рішень у межах Європейського Союзу, приймаючи участь у формуванні його внутрішньої та зовнішньої політики. Зокрема, Австрія сприяє реалізації політики регіонального розвитку, європейської екологічної стратегії та спільної фінансової політики.

На окрему увагу заслуговує австрійський досвід адаптації до європейських стандартів, що може стати корисним для країн, які прагнуть приєднатись до ЄС, зокрема для України. Австрійська модель євроінтеграції демонструє можливості ефективного поєднання національних інтересів із загальноєвропейськими пріоритетами, що є актуальним для інших держав-кандидатів.

Разом із тим, на сьогодні відсутні системні й ґрунтовні дослідження, присвячені ролі Австрії в Європейському Союзі. Попри високі соціально-економічні показники країни та її стабільне місце серед провідних членів ЄС за рівнем ВВП, увага науковців обмежується окремими статтями, тоді як ґрунтовні праці взагалі відсутні. Це обумовлює актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Ступінь розробки теми дослідження в джерелах та науковій літературі. Обрана для дослідження тема знайшла широке висвітлення в зарубіжних та українських джерелах. Серед наукових публікацій, присвячених тематиці австрійського нейтралітету, варто відзначити спільні дослідження австрійських вчених Р. Водак (Vodak) і А. Пелінки (Pelinka). Зокрема, у збірнику «Neutrality in Austria» (2018), під редакцією Г. Бішофа (Bischof), Р. Водак (Vodak) і А. Пелінка (Pelinka) досліджують еволюцію австрійського нейтралітету від 1955 року до початку ХХІ століття, аналізуючи його значення в контексті національної ідентичності та європейської інтеграції [59].

Також праці, які присвячені вивченню процесу інтеграції Австрійської Республіки до ЄС і охоплюють період другої половини ХХ ст. Серед них варто виділити німецькомовні праці В. Мюллера (Mueller) [55], К. Цвайгерт (Zweigert) [61], Ж. Делора (Delors) [46]. Працю останнього автора можна використовувати також і як джерело, оскільки він був безпосереднім учасником подій.

О. М. Слободянюк – кандидат історичних наук, українська дослідниця, яка спеціалізується на вивченні зовнішньої політики Австрії в контексті її нейтралітету та європейської інтеграції. У своїх наукових працях Слободянюк аналізує ключові етапи та особливості зовнішньої політики Австрії в період її нейтралітету (1955-1995 рр.), проблеми вступу країни до Європейського Союзу, а також участь Австрії у формуванні європейської ідентичності. Її дослідження базуються на широкому колі джерел, включаючи

офіційні документи, міжнародні угоди та аналітичні матеріали, що дозволяє глибоко розкрити специфіку австрійської зовнішньої політики в умовах європейських інтеграційних процесів [28].

А. О. Рябошапченко [17] та А. О. Селіванов [20] – українські правознавці, які досліджують правові аспекти європейської інтеграції з акцентом на досвід Австрії та України. У своїх наукових працях Рябошапченко аналізує правове забезпечення економічної інтеграції Австрійської Республіки до Європейського Союзу, зокрема процес гармонізації національного законодавства з правом ЄС, значення принципу *acquis communautaire* та юридичні наслідки вступу країни до ЄС. Натомість Селіванов зосереджується на конституційно-правових засадах нейтралітету європейських держав, зокрема Австрії, та можливостях адаптації цієї моделі в умовах українського позаблокового статусу. Обидва дослідники використовують комплексний підхід, що поєднує аналіз нормативно-правових актів, конституційної практики та інституційних змін у межах євроінтеграційного процесу, що дозволяє глибоко осмислити специфіку правових трансформацій під впливом європейського права.

Об'єкт дослідження – країни-члени Європейського Союзу.

Предметом дослідження є місце Австрії в Європейському Союзі.

Мета дипломної роботи – визначити місце Австрії в Європейському Союзі задля обґрунтування її значення у політичному, економічному та безпековому розвитку європейської спільноти.

Враховуючи мету даної роботи, можна виділити такі *завдання*:

- визначити теоретичні основи і понятійно категоріальний апарат дослідження;
- проаналізувати соціально-економічний та політичний профіль країни; сутність модернізації австрійського нейтралітету;
- з'ясувати причини, умови та особливості вступу Австрії до ЄС;
- дослідити правові засади європейської інтеграції Австрії;

- визначити вплив Австрії на внутрішньоекономічні процеси Європейського Союзу;
- з'ясувати роль Австрії у формуванні європейської політики та ухваленні ключових рішень у структурах ЄС;
- обґрунтувати внесок Австрії у розвиток безпекової політики Європейського Союзу.

Методи дослідження. Методологічно дослідження спирається на кілька взаємопов'язаних підходів. Історичний метод дає змогу розглянути довготривалий шлях Австрії до Європейського Союзу – від післявоєнної ізоляції, через підписання Угоди про вільну торгівлю з Європейським економічним простором у 1972 році, до референдуму 1994 року, на якому більшість населення підтримала вступ до ЄС. Системний підхід дозволяє оцінити інтеграцію як результат взаємодії різноманітних політичних, економічних і соціокультурних факторів. Порівняльний аналіз дозволяє зіставити досвід Австрії з іншими «новими» членами ЄС, зокрема зі скандинавськими країнами. Інституційний метод використовується для вивчення трансформації державного управління, зокрема модернізації австрійського урядового апарату у відповідь на вимоги європейських директив. Крім того, застосовується контент-аналіз політичних програм, урядових документів та публічних заяв провідних австрійських політиків щодо питань інтеграції [18, с. 291-293].

Компаративний аналіз дозволив виявити сутність та особливості політики нейтралітету Австрії. Метод аналізу документів з офіційного сайту Федерального Міністерства Республіки Австрії сприяв отриманню інформації про економічний стан Австрії, її участі в міжнародних організаціях. А також аналіз документів ООН, ЄС, МЗС Австрії дозволив визначити місце Австрії в міжнародних організаціях, з'ясувати характер правового регулювання зовнішньої політики Австрії.

Джерельна база дослідження. У процесі дослідження було використано матеріали сайту Федерального Міністерства Республіки Австрії, який містить дані економічного характеру, а також інформацію, що стосується участі Австрії в міжнародних організаціях [58].

Джерельна база дослідження є надзвичайно різноманітною і включає декілька категорій. Перш за все, це офіційні документи Європейського Союзу[1] – установчі договори [2], директиви [3], регламенти та рішення [4], які стосуються інтеграційної політики. Особливе значення мають документи, що регламентують розширення ЄС у 1990-х роках. Окрему категорію становлять офіційні документи уряду Австрії: законодавчі акти, звіти, стенограми парламентських засідань та інформаційні бюлетені Міністерства закордонних справ. Широко використовуються матеріали Австрійського статистичного відомства (Statistik Austria) та Євростату, які надають кількісну основу для аналізу впливу інтеграції на економіку та соціальні процеси. Також значущими є аналітичні звіти впливових європейських аналітичних центрів (наприклад, European Policy Centre, CEPS, Austrian Institute for European and Security Policy).

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел з 72 найменування, у т.ч. 19 зарубіжних публікацій, 2 додатки. Основна частина тексту налічує 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ АВСТРІЇ

1.1. Теоретичні основи та понятійно категоріальний апарат дослідження

Дослідження процесу євроінтеграції Австрії потребує ґрунтовного аналізу як теоретичних концепцій європейської інтеграції, так і методологічних підходів до вивчення зовнішньої політики держав у контексті інтеграційних процесів. У центрі уваги перебувають політичні, економічні та інституційні аспекти участі Австрії в Європейському Союзі, а також динаміка адаптації її національних структур до вимог спільного європейського простору.

У теоретичному вимірі дане дослідження ґрунтується на низці ключових концепцій, зокрема теоріях неофункціоналізму (Е. Хаас), інтерговерменталізму (С. Гоффман), а також більш сучасних підходах, таких як багаторівневе врядування (multi-level governance) та європеїзація. Неофункціоналізм пояснює поступове поглиблення інтеграції через «ефект розповзання» (spillover), в той час як інтерговерменталізм наголошує на збереженні пріоритетної ролі національних урядів у прийнятті інтеграційних рішень. Теорія європеїзації, у свою чергу, дозволяє проаналізувати, як членство в ЄС впливає на політичні інститути, законодавство та суспільні практики окремої країни – в даному випадку Австрії [20, с. 59-61].

Процес євроінтеграції Австрії є предметом значної уваги науковців, аналітиків і політиків, оскільки він поєднує в собі унікальний історичний досвід нейтральної держави з поступовим входженням у склад наднаціонального утворення – Європейського Союзу. Дослідження цього питання потребує комплексного міждисциплінарного підходу, що охоплює

політологічні, правові, економічні та соціокультурні аспекти. Важливо також враховувати міжнародно-правові обмеження, зокрема статус постійного нейтралітету Австрії, зафіксований у Конституції та Віденському договорі 1955 року.

Теоретичну основу дослідження становить сукупність класичних і сучасних концепцій європейської інтеграції. Однією з базових теорій є неофункціоналізм, який підкреслює, що економічна інтеграція автоматично спричиняє політичну (ефект «spillover»), що було актуально для Австрії під час її тісної співпраці з ЄС ще до формального вступу. Інтерговерменталізм, навпаки, акцентує на ключовій ролі національних урядів у визначенні напрямів інтеграції, що відображено в обережному підході Австрії до делегування суверенітету на наднаціональний рівень. Водночас, концепції постнаціоналізму та транснаціоналізму дають змогу осмислити, як змінилася ідентичність Австрії внаслідок інтеграційного процесу. Теорія європеїзації дозволяє проаналізувати, як членство в ЄС вплинуло на трансформацію національного законодавства, політичної культури та адміністративних практик. Нарешті, підхід багаторівневого врядування (multi-level governance) дозволяє розглядати взаємодію між локальними, національними та наднаціональними інституціями в межах єдиної системи прийняття рішень[10, с. 187].

Понятійно-категоріальний апарат дослідження євроінтеграції Австрії охоплює низку ключових понять і термінів, які використовуються для опису інтеграційних процесів, трансформації національної політики та адаптації інституцій. Центральними є терміни європейська інтеграція, європеїзація, національний суверенітет, нейтралітет, багаторівневе врядування, *acquis communautaire* та поняття соціальної ринкової економіки.

Термін «європейська інтеграція» позначає процес поступового об'єднання європейських держав на основі політичної, економічної, правової та інституційної кооперації, що спрямований на створення спільного

простору стабільності, демократії та процвітання. У контексті Австрії це означає не лише входження до єдиного ринку, а й адаптацію національних структур до наднаціональних норм ЄС [69].

«Європеїзація» – це процес внутрішніх змін у національних політичних системах, спричинених впливом Європейського Союзу, зокрема трансформація законодавства, управлінських практик і суспільної поведінки під дією спільних норм та регуляцій [10, с. 187]. Для Австрії європеїзація стала визначальним чинником реформ у сферах екології, міграційної політики, фінансового регулювання та прав людини.

Нейтралітет – правовий статус, що виникає внаслідок утримання держави від будь-якої участі у війні між іншими державами, дотримання неупередженого ставлення до воюючих сторін та визнання воюючими сторонами такого утримання та неупередженості. Слово «нейтралітет» походить від латинського слова “neutralitas”, який має корінь “neuter”, що означає «ні той, ні інший». Історія розвитку концепції нейтралітету, на відміну від історії багатьох інших політичних та юридичних концепцій, не бере свій початок з античності. Рональд Френсіс Роксбург, британський суддя, у своїй статті «Зміни в уявленні про нейтралітет», зауважив, що «лише на порівняно пізньому етапі розвитку права народів нейтралітет вперше був визнаний як можлива позиція держав»[16].

Поняття «нейтралітет» у дослідженні означає статус Австрії як держави, що зобов'язалася не брати участі у військових блоках та уникати втягування у збройні конфлікти, що прямо відображено у Віденському договорі 1955 року та конституційно закріплено в ст. 9а Федерального конституційного закону [16, с. 352].

Договір про нейтралітет – це угода, укладена під час війни або негайно після її закінчення, в якій одна сторона зобов'язується дотримуватися нейтралітету, тобто утримуватися від надання допомоги ворогам іншої

сторони, а остання гарантує повагу до нейтралітету першої сторони, утримуючись від залучення її до конфлікту [34, с. 277].

«Багаторівневе врядування» (multi-level governance) – це концепція, яка описує взаємодію політичних акторів на різних рівнях – європейському, національному, регіональному та локальному – у процесі прийняття рішень, що характерна для функціонування сучасного ЄС [10, с. 187].

Не менш важливим є поняття «соціальної ринкової економіки» – економічної моделі, що поєднує ринкові механізми з високим рівнем соціального захисту. Саме така модель реалізується в Австрії та гармонійно узгоджується з економічною політикою ЄС у напрямку сталого розвитку.

Поняття «*acquis communautaire*» – (з фр. «спільне надбання») – сукупність правових норм, стандартів, судової практики та інституційних принципів, що формують основу функціонування Європейського Союзу. Це поняття включає договори ЄС, вторинне законодавство (регламенти, директиви, рішення), а також політичні цілі, прецеденти, практику інституцій та зобов'язання, що впливають з членства.

Безпекова політика ЄС – сфера спільної зовнішньої та оборонної політики, у якій Австрія бере участь у межах своїх конституційних обмежень. Її внесок у миротворчі, гуманітарні та стабілізаційні місії підтверджує здатність поєднувати нейтралітет із європейською солідарністю.

Отже, дослідження євроінтеграції Австрії ґрунтується на розгалуженій теоретичній базі, всебічному методологічному підході та широкому спектрі надійних джерел. Зазначені поняття формують концептуальну основу дослідження. Це забезпечує комплексний аналіз інтеграційної динаміки, дозволяє оцінити вплив членства в ЄС на внутрішню та зовнішню політику Австрії, а також зрозуміти її роль у сучасній європейській архітектурі.

1.2. Соціально економічний і політичний профіль країни. Модернізація австрійського нейтралітету

Соціально-політичний профіль Австрії є важливим для розуміння контексту її євроінтеграційного курсу. За формою правління Австрія – парламентська республіка з високим рівнем політичної стабільності, демократичного розвитку та соціальної відповідальності. За адміністративно-територіальним устроєм Австрія є федеративною державою, що складається з дев'яти федеральних земель (Bundesländer), кожна з яких має власний уряд і парламент. Конституція країни забезпечує поділ влади, верховенство права та права людини, що створює сприятливе підґрунтя для імплементації норм Європейського Союзу [70].

Політична система Австрії характеризується багатопартійністю, причому ключовими політичними гравцями є Соціал-демократична партія Австрії (SPÖ), Австрійська народна партія (ÖVP), Зелена партія та правопопулістська Австрійська партія свободи (FPÖ). Важливо зазначити, що підтримка євроінтеграції в країні традиційно має широкий консенсус серед провідних політичних сил, хоча трапляються періоди зростання євроскептичних настроїв, зокрема на фоні міграційної кризи чи економічних потрясінь [18, с. 291].

У міжнародних рейтингах Австрія посідає високі позиції: згідно з Індексом демократії (Economist Intelligence Unit), країна стабільно входить до групи «повноцінних демократій», а в Індексі конкурентоспроможності (WEF) – до топ-20 країн світу, що свідчить про ефективність інституційної системи та високий рівень правової культури.

З точки зору соціально-економічного розвитку, Австрія є високоіндустріалізованою країною з розвиненою ринковою економікою та потужною системою соціального забезпечення. У 2024 році ВВП Австрії становив приблизно 540 мільярдів євро, а ВВП на душу населення – понад 60

тисяч євро, що є п'ятим найвищим показником в ЄС за рівнем економічного добробуту. Середня заробітна плата в країні у 2024 році коливалась у межах 3 500 – 3 800 євро на місяць до оподаткування, що є одним із найвищих показників у Центральній Європі. Членство в ЄС відкрило австрійським компаніям доступ до єдиного ринку та посилює експортну орієнтацію економіки, особливо в секторі послуг, машинобудування, енергетики та аграрної продукції. Водночас, у суспільстві зберігається відчуття потреби захисту національних інтересів у сфері праці, міграції та екології [57].

Таблиця 1.1

Ключові економічні показники Австрії з 1990 по 2025 рік

Рік	ВВП номінальний (млрд €)	ВВП на душу населення (€)	Безробіття (%)	Інфляція (%)
1990	155,9	20 394	2,7	2,8
1995	196,4	24 712	4,2	1,6
2000	247,4	30 875	3,9	2,0
2005	302,8	36 811	6,0	2,1
2010	355,1	42 466	5,2	1,7
2015	431,1	49 955	6,2	0,8
2020	490,7	55 125	5,4	1,4
2025	535,0	60 000	5,2	2,6

Таблиця складена авторкою на підставі аналізу статистики з офіційних австрійських джерел [57].

Австрія є соціальною державою, у якій реалізується принцип солідарності між державою та громадянами. Соціальна політика країни орієнтована на забезпечення високої якості життя, підтримку вразливих верств населення, подолання нерівності та створення умов для стабільного розвитку. Країна має ефективну систему освіти, яка поєднує класичну академічну підготовку з потужною мережею професійно-технічної освіти. Охорона здоров'я функціонує на принципах загального доступу, фінансується через соціальні страхові внески та забезпечує високий рівень медичних

послуг для всіх верств населення. Пенсійна система поєднує державне та додаткове страхування й гарантує гідний рівень життя у старості.

Важливе значення має сектор туризму, який є не лише джерелом надходжень до бюджету, а й фактором регіонального розвитку. Альпійські курорти, культурна спадщина багатьох міст щороку приваблюють мільйони туристів з усього світу, роблячи країну однією з найпопулярніших у Європі. Крім того, Австрія послідовно проводить політику інтеграції мігрантів, пропонуючи мовні курси, освітні програми та підтримку у працевлаштуванні. Міграційна політика базується на поєднанні принципів гуманності, прав людини та збереження соціальної згуртованості.

Таким чином, поєднання нейтрального статусу, демократичної культури, економічної відкритості, високого рівня життя та інституційної адаптивності формує унікальну австрійську модель інтеграції. Це робить Австрію цінним кейсом для дослідження взаємодії між національним суверенітетом і наднаціональними вимогами в рамках Європейського Союзу, а також прикладом для країн-кандидатів, які прагнуть адаптуватися до європейських стандартів, не втрачаючи власної політичної ідентичності.

Протягом століть питання нейтралітету держави залишається однією з найспірніших тем у сфері міжнародних відносин та міжнародного права. Нейтральні держави часто зазнають критики за недотримання свого статусу, тоді як саме поняття нейтралітету може варіюватися та трактуватися по-різному в окремих країнах. Частково така критика обумовлена помилковим розумінням сутності нейтралітету та нормативних документів, які його регламентують.

Найзначнішою подією у розвитку концепції нейтралітету, стала, безсумнівно, конференція в Гаазі 1907 року. Її цінність та внесок у міжнародне право можна оцінити прийняттям конвенції, у якій було кодифіковано так зване «право нейтралітету». Право нейтралітету є частиною міжнародного звичаєвого права, визначає права та обов'язки нейтральної

держави. Найважливішим з цих прав є недоторканність території нейтральної держави. Основні обов'язки полягають у наступному:

- 1) утримуватися від участі у війні;
- 2) забезпечувати власну оборону
- 3) забезпечувати рівне ставлення до воюючих держав щодо експорту військових матеріалів;
- 4) не постачати воюючим державам найманців;
- 5) не дозволяти воюючим державам використовувати свою територію [5].

Після Другої світової війни, під час хвилі деколонізації набуває популярності рух неприєднання, у результаті чого з'являється таке поняття, як «позаблоковий статус держави». Ідеї руху неприєднання вперше були згадані на Бандузькій конференції 1955 року та затверджені на Белградській конференції 1961 року. Його головною метою виступала боротьба проти імперіалізму, колоніалізму та боротьба за права пригноблених народів [19, с. 283-285].

Однак, позаблоковість не можна ототожнювати з концепцією нейтралітету або нейтралізму, адже головною умовою позаблокового статусу є лише заборона на участь у військових блоках. Окрім того, якщо для набуття нейтралітету держава повинна отримати гарантії від інших держав (як, наприклад, нейтралітет Швейцарії був закріплений у Паризькому договорі у 1815 році), для набуття позаблокового статусу визнання з боку інших держав не є необхідністю [9]. Тож нейтральна держава несе юридичну відповідальність та має утримуватися від військової допомоги воюючим сторонам, у той час, коли зобов'язання позаблокової держави не мають юридичної сили та несуть політичний характер.

Австрія затвердила статус нейтральної держави у 1955 році, однак її досвід відрізняється від досвіду вже згаданої раніше Швейцарії. Зокрема, головною мотивацією для Австрії стати нейтральною державою було

підписання Австрійського Державного договору з Радянським Союзом, який надав би Австрії незалежність, а також вивів би війська союзників з її території. З 1945 становище Австрії було особливо важким: незважаючи на те, що вона звільнилася від нацистів, Австрія була поділена на чотири зони, кожна з якої була окупована однією із країн союзників: Великою Британією, Америкою, Францією чи Радянським Союзом. Хоча у листопаді 1945 року відбулися загальні вибори та з'явився єдиний легітимний уряд для країни, його діяльність ретельно контролювалася союзниками, що, по суті, унеможливлювало впровадження самостійної політики, яка б відповідала запитам австрійської громади [8]. Однак, Австрії пощастило більше, ніж нацистській Німеччині, адже вона, у першу чергу, вважалася жертвою Німеччини, а не її союзником, відповідно до Московської декларації 1943 року. Саме цим можна пояснити те, що, на відміну від німців, австрійці не зазнавали пекельних страждань: їх не депортовували до Радянського Союзу задля виснажливої праці задарма та проти них не було задіяно політику етнічних чисток [45]. Окрім того, у Австрії не було обов'язку сплачувати воєнні репарації. Незважаючи на бажання СРСР їх накласти, йому було відмовлено, адже участь Австрії у війни не була добровільною.

У квітні 1955 року, у одному з положень Московського меморандуму, СРСР погодився підписати Державний договір в обмін на проголошення Австрією постійного нейтралітету. Для Радянського Союзу це виступало гарантією, що Австрія не доєдналася до західних союзників: краще вона буде самостійною державою з власним суверенітетом та нейтральною політикою, ніж буде піддаватися впливу Заходу. Важливо зазначити, що хоча Московський меморандум вимагав запровадити постійний нейтралітет «Швейцарського типу», в Конституції Австрії жодних посилань на модель нейтралітету Швейцарії немає. Вихід у вигляді отримання статусу нейтральної країни був очевидний, однак вигідний не лише Союзу, а й самій Австрійській Республіці: вона не втратила свою територію, натомість

відновила суверенітет. Таким чином було завершено формування повоєнного устрою у Європі. "Австрія вільна!" - проголосив тодішній міністр закордонних справ Леопольд Фігль (Leopold Figl).

Нейтралітет Австрії був визнаний спочатку країнами-підписантами Австрійського Державного Договору, а згодом країнами ООН, до складу якої Австрія вступила у тому ж 1955 році [33, с.302-306]. Згодом Австрія також стала членом ЄС та приєдналася до проєкту НАТО «Партнерство заради миру».

Цікаво, що правила, зазначені в Гаазькій конвенції 1907 року, є відверто застарілими для нейтралітету Австрії: як вже і зазначалося раніше, держава може розширювати або звужувати поняття нейтралітету відповідно до своїх інтересів та зазначати відповідні пункти у своїй Конституції, яка до того ж закріпила деякі положення Державного договору Австрії [29, с. 259]. Таким чином, відповідно до статті 1 положення 2 Декларації нейтралітету Конституції Австрії, існує лише дві умови, що обмежують її політику у межах нейтралітету: «Австрія не буде в майбутньому приєднуватися до жодних військових союзів і не дозволить створення військових баз іноземних держав на своїй території» [26, с. 50-54].

Достатньо поширеною є думка, що у процесі формування нейтралітет Австрії став складовою її ідентичності. Апелюючи вже до згаданої раніше теорії конструктивізму, ідентичність – це «репрезентація розуміння актором того, ким він є, що, у свою чергу, сигналізує про його інтереси». Таким чином, інтереси маленької держави відрізнятимуться від інтересів великої: головним інтересом маленької держави є виживання, у той час як велика держава зацікавлена у домінуванні. Це пояснює, чому нейтральними є в основному невеликі держави, однією з яких є Австрія. Про те, що нейтралітет тісно пов'язаний з ідентичністю австрійців, свідчить також заява Президента Національної Ради Доріс Бурес, яка у 2015 році стверджувала, що нейтралітет є “незамінною частиною австрійської ідентичності” [65].

Події у Східній Європі у 1989-1991 роках супроводжувалися глибокою кризою соціалістичної системи, що призвела до розпаду Радянського Союзу.

Саме в цей час відбулася модернізація австрійського нейтралітету. У листопаді 1990 року Федеральний уряд заявив країнам-учасникам Державного договору, а саме США, СРСР, Великій Британії та Франції, що певні обмеження, які містяться у статтях 12-16 частини II Договору про відновлення незалежної та демократичної Австрії у «визначеннях, що стосуються військових питань та повітряного руху», більше не діють для Австрійської Республіки. Водночас слід зазначити, що в цій декларації не було жодного посилення на заборону ядерної, біологічної та хімічної зброї [32, с. 42-44].

Здобуття нейтрального статусу Австрією та політика «активного нейтралітету», запроваджена соціал-демократичною партією австрійського канцлера Бруно Крейським, сприяли позиціонуванню Австрійської Республіки також як медіатора за часів холодної війни. Активний нейтралітет передбачав активну дипломатію третьої сторони. Зокрема, Австрія взяла участь у конфлікті між Північчю та Півднем, а також процесі «розрядки» між Сходом та Заходом. Про імідж Австрії як посередника свідчить також систематичне проведення міжнародних конференцій у Відні, особливо переговори в Гельсінкі та Відні, покликаних з'ясувати умови запобігання ядерної війни [20, с. 75-76].

Варто зазначити, трансформація нейтралітету Австрії відбулася у сфері її політики та ідентичності. Якщо за часів холодної війни вона виступала у ролі медіатора, з початку російської агресії перемовини австрійських політиків, мають скоріше негативний, аніж нейтральний та миролюбний характер. Водночас дослідження також показує, що Австрія веде амбівалентну політику та не поспішає розривати економічні відносини з Росією, таким чином «балансуючи» між своїми національними інтересами та міжнародним іміджем. Простежується трансформація австрійської

ідентичності: російська агресія показала, що за наявності безпекової загрози та доєднання нейтральних країн до військових альянсів, Австрія не тримає курс на НАТО, про що свідчать громадські опитування та заяви політиків, натомість зміцнює зв'язки з ЄС, підтримувавши його санкції проти Росії та політичні ініціативи. Окрім того, позиціонування Австрії як нейтральної держави теж зазнало змін: хоча на початку здобуття Австрією нейтралітету вона вступила до ЄС та почала співпрацювати з НАТО, що очевидно відрізняло її від інших держав, Австрія все ж намагалася підтримувати імідж політично нейтральної держави. Все змінилося на тлі російсько-української війни: Австрійська Республіка офіційно заявила, що вона не є «політично нейтральною», про що також свідчить її значна гуманітарна підтримка України. Відстежуються ознаки трансформації Австрійської політики нейтралітету у контексті російської війни проти України у період з 2014-2024 рр. є зміна позиціонування себе на міжнародній арені (раніше – неупереджений посередник між великими державами, зараз – «політично не нейтральна» країна), амбівалентна політика та негативний характер переговорів з Росією [21, с. 45-47].

В умовах сучасних геополітичних реалій Австрія переходить до використання нового розширеного трактування нейтрального статусу і визначає себе як «неблокова держава». Координацію діяльності з військово-політичного розвитку Австрії здійснює Рада національної безпеки (РНБ), до складу якої увійшли, зокрема, канцлер, віце-канцлер, міністри оборони, внутрішніх і закордонних справ, представники парламентських фракцій. Австрійський нейтралітет протягом останніх п'яти десятиліть витримав перевірку часом. Його потенціал як компромісу у сфері міжнародних відносин далеко не вичерпаний. Нові загрози миру, насамперед тероризм, і однополюсність сучасних міжнародних відносин, невизначеність шляхів розвитку європейської інтеграції в усіх її формах роблять важливим наявність у світі нейтральних держав, здатних взяти на себе функції

активного миротворця, керуючись при цьому вже нагромадженим досвідом, репутацією діяльного учасника процесу врегулювання різноманітних конфліктів.

Підсумовуючи, запровадження Австрією політики нейтралітету було наслідком поділу її території після другої світової війни, а також початку холодної війни [9, с. 420]. Австрія ухвалила рішення про нейтралітет під певним тиском обставин: якби вона не погодилася на підписання Австрійського державного договору, то залишалася б розділеною між чотирма союзними державами. Наслідки такого сценарію можна лише уявляти, однак очевидно, що це ускладнило б формування та збереження австрійської ідентичності в її сучасному вигляді. Варто зазначити, що австрійське трактування нейтралітету суттєво відрізняється від загальноприйнятого у міжнародному праві визначення та не повною мірою відповідає положенням Гаазької конвенції 1907 року, оскільки в Конституції країни закріплені лише два його основні принципи. Незважаючи на це, саме політика нейтралітету значною мірою визначає самобутність Австрійської Республіки, а її посередницька роль у період холодної війни стала ключовим елементом національної ідентичності та політичного курсу країни під час його становлення.

Тож, австрійський нейтралітет на сучасному етапі європейської системи міжнародних відносин перебуває в стані активних перетворень, причиною яких стали події в Україні. Однак це не означає, що Австрія відмовиться від нейтрального статусу в найближчому майбутньому, оскільки, на думку австрійських урядових кіл та громадської думки, ця політика ще не довела свою ефективність. Водночас статус нейтралітету є результатом конкретного історичного розвитку і тому не може вважатися універсальною моделлю вирішення міжнародних проблем.

1.3. Інтеграція Австрії до Європейського Союзу: причини, умови, особливості вступу

Процес інтеграції Австрійської Республіки до європейських структур був складним і тривалим. Основним фактором, який тривалий час заважав Австрії брати участь у процесі європейської інтеграції, був її нейтралітет. Однак досягнення нейтралітету стало вирішальним фактором для «великих держав» у питанні надання Австрії незалежності. Руйнування соціалістичного табору та зміна нейтралітету, що уможливила вступ Австрійської Республіки до ЄС, відіграли найбільшу роль в історії Австрії.

Ідея приєднання австрійців до процесу європейської інтеграції виникла ще на початку 20-го століття. Одним з перших був німецький проект Ф. Науманна [37, с. 257-260] для Центральної Європи (Mitteleuropa), задуманий під час Першої світової війни, але в цьому проекті Австро-Угорщина мала виступати в ролі периферійного регіону. У міжвоєнний період новостворена Перша Австрійська Республіка переживала складний період пошуку власної ідентичності. Після Другої світової війни Австрія, як колишня територія Третього Рейху, була розділена на чотири окупаційні зони між США, Радянським Союзом, Великою Британією та Францією [24, с. 36-39].

Радянське керівництво прагнуло зміцнити свій вплив у Західній Європі, тобто контролювати політичні процеси в країнах, що перебували під радянським контролем. Радянське керівництво прагнуло зосередити території, які вважалися спірними, у буферній зоні. У ході міжнародних переговорів Йосипу Сталіну вдалося домогтися того, що лише Австрія та Швейцарія залишилися нейтральними державами. Наступним кроком до закріплення нейтрального статусу Австрії стала Федеральна конституція від 26 жовтня 1955 року, яка офіційно проголосила постійний нейтралітет Австрійської Республіки [55, с. 88].

Новий етап у розширенні міжнародної мережі Австрії розпочався з «епохою Крейскі», названою на честь австрійського канцлера в 1970-х роках. Канцлер запропонував використовувати всі можливості нейтралітету для миротворчості, посередництва та гуманітарної допомоги, а також відмовитися від політики автаркії. ООН активно працює в цьому напрямку.

Європоцентризм Австрії зростав з початку 1980-х років, і в 1989 році країна подала запит до Брюсселя, але лише для того, щоб уточнити свій нейтралітет. Радянський Союз офіційно виступав проти членства Австрійської Республіки в Європейській асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ), вважаючи, що, приєднавшись до Європейських співтовариств, Австрія «виконає свої юридичні зобов'язання, що випливають з її статусу постійної нейтральної держави, і продовжить свою політику нейтралітету як конкретний внесок у підтримання миру і безпеки в Європі» [29, с. 267-269].

Рішення австрійського уряду подати заявку на членство в ЄС було мотивоване тим, що національні, політичні та економічні інтереси Австрії не можуть бути повністю реалізовані без повноправного членства в ЄС. Поглиблення інтеграції в рамках ЄС, а також зростаюча частка ЄС у зовнішній торгівлі Австрії та участь в ЄЕЗ загрожували життєздатності австрійської економіки. Тиск, спричинений цими факторами, призвів до посилення риторики правих партій щодо європейської інтеграції та поступового переходу FPÖ на проєвропейські позиції. Головним компромісом у прийнятті рішення про вступ до ЄС було включення до заявки на вступ положення про нейтралітет, яке звільнило б Австрію від необхідності дотримуватися положень договорів ЄС, що суперечили її позиції. Однак можливість того, що заявка може бути відхилена на підставі цього положення, змусила австрійський уряд вжити заходів для поступового звуження сфери дії постійного нейтралітету.

У 1989 році розпочався процес приєднання Австрійської Республіки до ЄС, що відбувався в умовах реформи Співтовариств та перетворення їх на

Європейський Союз. Четверте розширення стало випробуванням для новоутворених «вступних» механізмів Союзу, зокрема, процедури ратифікації угоди про вступ усіма членами ЄС, процедури голосування в Європейському Парламенті та змін у повноваженнях Європейської Ради. Позитивному результату переговорів щодо вступу Австрії до ЄС сприяло попереднє визнання країною більшості правових та економічних стандартів ЄС. Найбільш гостра проблема полягала не в пристосуванні внутрішніх правових механізмів країни до вимог Співтовариств та Союзу, а в традиційному австрійському нейтралітеті. Розв'язання цієї проблеми шляхом внесення змін до Федеральної Конституції та внутрішнього законодавства) які дозволили країні брати участь у невоєнних аспектах спільної зовнішньої політики та політики безпеки, формально зберігаючи нейтралітет щодо воєнних питань, відкрило шлях до повної інтеграції Австрійської Республіки до ЄС [39, с. 11].

Вступ Австрії до Європейського співтовариства тривалий час був найважливішим питанням австрійської політики. Чітка позиція соціал-демократів відіграла важливу роль: під керівництвом Франца Враніцкого та Петера Янковича їм поступово вдалося прощтовхнути проєвропейську позицію всередині Соціал-демократичної партії. Йорг Хайдер, губернатор Каринтії з 1989 року, також виступав за вступ Австрії до ЄАВТ. Андреас Вогенхабер був чи не єдиним явним противником європейського шляху в парламенті. Австрійська народна партія змогла зарекомендувати себе як «європейська партія Австрії» [30, с. 189].

У самій Західній Європі не бачили перспективи приєднання Австрії до ЄАВТ: Франції було важко уявити об'єднання Німеччини, тому чіткої позиції щодо вступу Австрії не було. Однак після тривалих переговорів президент Франції Франсуа Міттеран погодився, що «третя німецька нація» заслуговує на вступ до Європейської спільноти. Однак колишній міністр фінансів Міттерана, а згодом президент Європейської комісії Жак Делор скептично ставився до розширення ЄС у 1990-х роках. Він виступав за створення єдиної

європейської економічної та валютної системи, а тому виступав за створення Європейського економічного простору (ЄЕП) [59].

Між 1991 і 1994 роками система європейської безпеки зазнала активних змін. Нейтральні та позаблокові держави отримали можливість діяти в рамках цієї системи. У той же час австрійська зовнішня політика перейшла від повного нейтралітету до вибіркового нейтралітету. Після розпаду Радянського Союзу та Югославії Австрійська Республіка постійно коливалася між двома позиціями: дотриманням політики нейтралітету та вступом до НАТО [28, с. 188-190]. Цей поділ змінив зовнішню політику Австрії. Зміни, що відбулися в цей період, дозволили визначити місце нейтральних і позаблокових країн у процесі європейської інтеграції не тільки з економічної, а й з безпекової точки зору. В результаті вдалося забезпечити сумісність участі в європейській системі нейтралітету і колективної безпеки в рамках розвитку європейської системи міжнародних відносин.

Основною вимогою до Австрії при вступі до ЄС стало визнання *acquis communautaire*, тобто надбань Європейських Співтовариств та Європейського Союзу в політичній та правовій галузях, які відображають ідею та дух організації. Зміст *acquis communautaire* постійно змінювався та розширювався при розширеннях ЄС, вбираючи в себе забезпечення прав людини, наявність конкурентної ринкової економіки, закріплення основних цілей існування ЄС, визнання керівної ролі центральних органів Союзу. *Acquis communautaire* складає суть правопорядку ЄС, а, отже, його визнання та імплементація є умовою для вступу. Для Австрії процес визнання *acquis communautaire* пройшов досить легко завдяки існуванню національної правової системи ринкового типу, попередньому визнанню Європейської конвенції з прав людини, виконанню угоди про асоціацію, а також членству в Європейському Економічному Просторі [40].

1992 рік став вирішальним для усіх сторін Європейської економічної зони, а для Європейського Союзу це був рік «Маастрихту». Ще за три роки до

цього в Мадриді був затверджений план створення економічного і монетарного союзу. Цей план був включений до Маастрихтської угоди (підписана 7 лютого 1992 року, ратифікована в листопаді 1993 року), з якої і починається існування Європейського Союзу.

Після підписання Угоди про Європейський економічний простір 2 травня 1992 року єдиною метою Австрійської Республіки було набуття повноправного членства в ЄС. Через рік, 1 січня 1994 року, Угоду про ЄП було ратифіковано. Переговори про вступ Австрії, Швеції та Фінляндії до ЄС розпочалися в Единбурзі наприкінці 1992 – на початку 1993 року, хоча переговори з Австрійською Республікою розпочалися лише 1 лютого 1993 року [31, с. 62]. Алоїз Мокк, міністр закордонних справ Австрії з 1987 по 1995 рік, також відомий як «батько австрійського пакту про членство в ЄС», ініціював переговори з австрійської сторони, які були успішно завершені в березні 1994 року. Посол Манфред Шейх та його команда день за днем працювали в Брюсселі над покращенням переговорів та підтримкою австрійських інтересів [36, с. 142-144].

На референдумі 12 червня 1994 року 66,6% австрійців проголосували за членство в ЄС (табл 2). Офіційний бюлетень для референдуму [Додаток А].

Ця більшість у дві третини голосів стала результатом активної соціальної та політичної мобілізації суспільства, в якій важливу роль відіграли тодішній уряд і засоби масової інформації. Договір про вступ Австрії до ЄС було підписано 24 липня 1994 року. Австрійська Республіка стала повноправним членом Європейського Союзу 1 січня 1995 року.

Таблиця 1.2

Результати референдуму про членство Австрії в Європейському Союзі, 1994 рік за штатами

Земля	Зареєстровані виборці	Дійсний (голосів)	Так (голоси)	Ні (голоси)	Так (%)	Ні (%)
Бургенланд	213 090	198 279	148 041	50 238	74,7 %	25,3 %
Штирія	907 991	728 037	501 481	226 556	68,9 %	31,1 %

Каринтія	420 630	340 867	232 457	108 410	68,2 %	31,8 %
Нижня Австрія	1 115 663	999 471	678 988	320 483	67,9 %	32,1 %
Форарльберг	221 863	177 506	118 206	59 300	66,6 %	33,4 %
Відень	1 133 693	820 675	542 905	277 770	66,2 %	33,8 %
Верхня Австрія	974 865	824 512	539 965	284 547	65,5 %	34,5 %
Зальцбург	347 387	284 283	184 948	99 335	65,1 %	34,9 %
Тіроль	455 396	351 201	198 990	152 211	56,7 %	43,3 %
Всього	5 790 578	4 724 831	3 145 981	1 578 850	66,6 %	33,4 %

Таблиця складена на підставі джерела [70].

Результати голосування за федеральними землями [Додаток Б].

Вступ Австрії до ЄС у 1995 році ознаменував початок нового етапу в динамічному процесі європейської інтеграції. Австрійська Республіка швидко стала рівноправним партнером у цьому амбітному проекті разом з п'ятнадцятьма іншими країнами, задовго до того, як ЄС взяв під контроль її внутрішні та зовнішні процеси. У другій половині 1980-х років австрійська зовнішня політика пройшла період навчання, глибокої переорієнтації та адаптації, своєрідний «швидкий шлях до поглибленої глобалізації». У цей період самопізнання австрійцям довелося забути концепцію «ООН+біполярний світ» і адаптуватися до стандарту «ЄС+США+біполярний світ» [37].

Прийняття Австрією Договору про вступ до Європейського Союзу свідчить про те, що австрійська політика і дипломатія пройшли складне випробування. Протягом шести років політична та економічна система Австрії була повністю інтегрована з рештою ЄС. Ключовим фактором інтеграції Австрії стали нові умови вступу до Європейського співтовариства, які дозволили приєднатися до нього нейтральним і позаблоковим країнам, у тому числі й Австрії. У нинішній архітектурі європейської безпеки статус нейтральних або позаблокових країн не заважає нейтральним і позаблоковим європейським країнам повноправно брати участь в Економічному союзі (ЄС) і ОБСЄ. Однак принцип колективної оборони не робить цей статус сумісним з членством в НАТО, але співпраця з НАТО у сфері військових технологій можлива.

Нейтральні та позаблокові країни можуть брати участь у миротворчих операціях міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ) на рівні гуманітарної, медичної та технічної допомоги, а позаблокові – на рівні військової допомоги [14, с. 265].

Нове тлумачення нейтрального статусу дозволило Австрії приєднатися до програми НАТО «Партнерство заради миру» в січні 1994 року. Однак, дотримуючись принципів активного нейтралітету, Австрія відмовилася від участі в колективній обороні Європи та повноправного членства в НАТО.

Для Австрійської Республіки вступ до Європейського Союзу мав історичне значення. Ця подія докорінно змінила подальшу долю Австрії та допомогла забезпечити її економічну стабільність і процвітання. Шлях до європейської спільноти був довгим і складним. Вміла та виважена політика уряду допомогла захистити Австрійську Республіку від розколу під час холодної війни. Після розпаду Радянського Союзу Австрія змогла відновити свій нейтралітет, що дозволило їй приєднатися до ЄС (табл.3).

Таблиця 1.3

Хронологія вступу Австрії до Європейського Союзу

Дата	Подія
17 липня 1989	Австрія офіційно подає заявку на вступ до Європейських Співтовариств
1 лютого 1993	Завершення переговорів про вступ
12 червня 1994	Референдум: 66,6% австрійців підтримали вступ до ЄС
24 червня 1994	Підписання Угоди про вступ
1 січня 1995	Офіційний вступ Австрії до Європейського Союзу

Таблиця складена авторкою на підставі джерела [33].

У січні 2025 року Австрія відсвяткувала 30 років членства в ЄС. Хоча зараз країна вважається однією з найбагатших в Європі, рішення приєднатися до європейської сім'ї три десятиліття тому було непростим.

Австрійська Республіка дуже активно і взаємовигідно співпрацює з Європейським Союзом. За тридцять років, що Австрія є частиною європейської сім'ї, її економіка значно зросла. Водночас активність австрійських політиків призвела до багатьох реформ в Європейському Союзі.

1.4. Правові засади європейської інтеграції Австрії

Інтеграція є політичним, правовим та економічним поняттям, що означає створення формально організованих об'єднань держав, які спільно виступають на глобальному ринку. У рамках інтеграційних об'єднань виникає відповідний правовий режим, який підтримується їх учасниками. Інтеграційні процеси починаються в економічній сфері та пізніше оформлюються у політичне об'єднання, в якому відбувається делегування частини державного суверенітету наддержавним органам такого об'єднання. Право виступає важливим інструментом регулювання міждержавних відносин, сприяючи їх структурованому розвитку та виконуючи прогностичну функцію. Проте повноцінне дослідження процесів інтеграції вимагає врахування як мотивів, що спонукають держави до об'єднання, так і наслідків такої інтеграції [43].

Правове регулювання інтеграції нових держав до європейських ринкових структур та їх участі в них слід розглядати у широких рамках усього комплексу правових явищ, викликаних загальною тенденцією до інтеграції та глобалізації, що характерна для сучасного світу [22, с.18-22].

Договори про заснування Європейських співтовариств (Європейського співтовариства з вугілля та сталі, Європейського співтовариства з атомної енергії та Європейського економічного співтовариства) були укладені як звичайні міжнародні угоди між суверенними державами [40]. Положеннями кожного договору передбачалося, що до нього можуть приєднатися держави, які не були первинними підписантами.

Так зване «четверте розширення ЄС», до якого 1 січня 1995 року приєдналися Австрія, Фінляндія та Швеція, стало випробуванням нового механізму розширення, вже встановленого Єдиним європейським актом 1986 року та Договором про Європейський Союз 1992 року. Стаття 8 Єдиного акта

запровадила обов'язок Європейського парламенту надавати згоду на вступ до ЄС нової країни [44].

Було збережено двоетапну процедуру вступу, яка складалася з етапу переговорів з Союзом та етапу узгодження вступу з державами-членами [47]. Водночас слід відзначити нововведення, запроваджені Маастрихтським договором. Він дозволив державам ставати членами не трьох окремих співтовариств, а одного союзу, заснованого на трьох «стовпах». Приєднання нових членів до співтовариств відбувається «пакетом», що усуває вищезгадані формальні перешкоди. Така реформа процедури вступу відображає загальну тенденцію в політиці ЄС щодо демократизації інституцій.

Якщо говорити більш детально про процедуру вступу, то слід звернути на статті Маастрихтського договору. Стаття D раціоналізувала вже існуючу практику щорічних зустрічей глав держав та урядів країн-членів Союзу, які разом утворюють Європейську Раду. Хоча Європейська Рада, на відміну від Ради Європейських Співтовариств, не є частиною інституційної структури Співтовариства, вона мала значний вплив на розширення Союзу. Зокрема, вона визначила загальний політичний напрямок майбутнього розвитку Співтовариства, включаючи зовнішні відносини та розширення. Ці зміни безпосередньо торкнулися Австрійської Республіки, Фінляндії, Швеції та Норвегії. Це розширення унікальне тим, що країни-кандидати дотримувалися як «старої» процедури розширення, закладеної в договорах про заснування Європейських Співтовариств, так і «нової» процедури, закладеної в Маастрихтському договорі.

Австрія не підписувала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, оскільки є повноправним членом ЄС з 1 січня 1995 року. Разом із Швецією та Фінляндією Австрія приєдналася до Європейського Союзу в рамках чергового етапу розширення, що став важливим кроком у зміцненні європейської інтеграції після закінчення Холодної війни.

На відміну від цих держав, Австрія, як і інші країни-члени ЄС, бере повноцінну участь у формуванні внутрішньої та зовнішньої політики Європейського Союзу. Її статус зобов'язує виконувати європейське законодавство, брати участь у роботі європейських інституцій, включно з Європейською Комісією, Європейським парламентом та Радою ЄС [56, с. 55-57].

Копенгагенські критерії, затверджені Європейською радою в червні 1993 року під час засідання в місті Копенгаген, стали фундаментальним елементом політики розширення Європейського Союзу. Їх формулювання було зумовлене необхідністю вироблення чітких орієнтирів для країн Центрально-Східної Європи, які після розпаду комуністичних режимів висловили прагнення до інтеграції в європейський простір. Відповідно до даних критеріїв, держави-кандидати повинні відповідати трьом ключовим вимогам: політичній, економічній та інституційно-правовій.

Політичний критерій передбачає наявність стабільних інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини та захист прав національних меншин. Економічний критерій охоплює наявність функціонуючої ринкової економіки, здатної витримувати конкурентний тиск в умовах внутрішнього ринку ЄС. Третій критерій – інституційна спроможність – полягає у здатності держави-кандидата забезпечити виконання зобов'язань, пов'язаних із членством, включаючи дотримання *acquis communautaire* – сукупності законодавчих норм ЄС [6, с. 200].

Копенгагенські критерії залишаються ключовим інструментом політики розширення Європейського Союзу. Вони не лише визначають рамкові умови вступу, а й сприяють політичній та інституційній стабілізації європейського континенту шляхом розширення зони демократії, верховенства права та економічної інтеграції.

Австрійська Республіка, як і три інші країни-кандидати, подала заявку на членство в ЄС ще до того, як Маастрихтський договір набув чинності.

Таким чином, заявки були подані до Ради і стосувалися членства в трьох Співтовариствах. Після набуття чинності Маастрихтським договором ця заявка разом із заявками Норвегії, Фінляндії та Швеції стала заявкою на членство в ЄС, тобто країни-кандидати не подавали нової заявки на членство в новоствореній організації. Як і під час попередніх розширень, Рада звернулася до Комісії за висновком щодо цих заявок. Комісія надала позитивний попередній висновок щодо всіх чотирьох пропозицій [27, с. 17].

Переговори про вступ між Австрією та іншими країнами-кандидатами зайняли менше часу, ніж під час попередніх розширень. Рішення про початок переговорів було прийнято на Единбурзькій Європейській Раді в грудні 1992 року. Неофіційні переговори з Австрією, Фінляндією та Швецією розпочалися 1 лютого 1993 р. (з Норвегією - 5 квітня 1993 р.) [46, с. 422], тобто до набуття чинності Маастрихтського договору, тоді як офіційні переговори відбулися після набуття чинності Маастрихтського договору в листопаді 1993 р. Офіційні переговори відбулися після 1 листопада 1993 р., коли Маастрихтський договір набув чинності. Договір про вступ був підписаний 24 червня 1994 року, менш ніж через рік після початку офіційних переговорів. Такий швидкий прогрес був зумовлений трьома причинами.

По-перше, всі країни-кандидати вже були частиною Європейської економічної зони між Європейською асоціацією вільної торгівлі (ЄАВТ) та державами-членами Європейського економічного співтовариства (ЄЕС); Договір про ЄЕС набув чинності 1 січня 1994 року, що сприяло економічному зближенню між членами ЄЕС та країнами-кандидатами. Серед іншого, відповідні положення законодавства країн-кандидатів вже були гармонізовані з правом ЄС на момент початку переговорів [53].

По-друге, досвід попередніх розширень та напрацьовані механізми розвитку сприяли швидкому успіху переговорів. Зокрема, хоча Комісія не мала офіційного переговорного мандату від Ради, вона відігравала важливу роль у координації переговорів, відповідно до попередньої практики

розширення [29, с.206]. У рамках Комісії була створена робоча група з питань розширення, яка поділялася на чотири секції і працювала з кожною країною-кандидатом. Комісія також відповідала за інформування Європейського парламенту про стан переговорів. Це згодом дозволило Європейському Парламенту швидко отримати дозвіл на підписання договорів про вступ [46, с. 23-30].

По-третє, факторами, що сприяли вступу Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС, були близькість культурних та правових традицій, обізнаність та дотримання стандартів ЄС у сфері захисту прав людини, а також тривалі відносини з ЄС у минулому. Крім того, ці країни-кандидати вирізнялися внутрішньою стабільністю та високим економічним розвитком, а тому їхній вступ не спричинив жодних нових проблем чи напруженості для Співтовариства та ЄС [58].

Напередодні цих переговорів Комісія підготувала доповідь під назвою «Європа і виклик розширення». У звіті зазначалося, що майбутні держави-члени повинні були виконати дві важливі умови. Вони повинні були визнавати демократичні принципи і поважати права людини, а також мати конкурентоспроможну ринкову економіку [48]. Ніщо не завадило Комісії дійти позитивного висновку щодо цих двох пунктів: 31 липня 1991 року Комісія видала позитивний висновок щодо заявки Республіки Австрія на членство. Однак, оскільки проект Маастрихтського договору, який міг змінити умови вступу, готувався одночасно з розглядом заявки на вступ, Комісія вважала, що переговори з Австрією не розпочнуться до 1993 року або пізніше [42]. Ця позиція була підтримана Європейською Радою.

Щодо економічних чинників вступу Австрійської Республіки до ЄВС, Комісія заявила, що після вступу Австрія буде «однією з найбільш стабільних та економічно сильних держав Співтовариства». Комісія зазначила, що Австрія вже висловила готовність внести необхідні законодавчі зміни у зв'язку зі вступом до Європейського економічного простору [63].

Як і при попередніх розширеннях ЄС, новим країнам-членам було надано перехідний період, протягом якого вони повинні були вжити заходів для адаптації своїх правових та економічних систем до вимог ЄС. Ці заходи описані в Інформаційному меморандумі, підготовленому Європейською Комісією 18 травня 1994 року. Найважливіші заходи для Австрійської Республіки були спрямовані на сільськогосподарський сектор, оскільки сільськогосподарське виробництво підтримувалося субсидіями, що перевищували затверджені ЄС стандарти. Це питання було особливо важливим у Тіролі, де гірський клімат ускладнює ведення сільського господарства [45]. У зв'язку з цим Австрії було надано п'ятирічний період, протягом якого система субсидій могла бути збережена.

Не можна ігнорувати зміну форми інструменту приєднання нових держав-членів, запроваджену Маастрихтським договором. Маастрихтський договір запровадив єдиний статус членства для всіх Європейських Співтовариств, усунувши таким чином непослідовність процедури приєднання до кожного Співтовариства окремо; до 1993 року звичайною практикою було прийняття трьох окремих рішень про приєднання до кожного Співтовариства. Однак під час четвертого розширення було прийнято єдине Рішення Ради «Про вступ Австрійської Республіки, Фінляндської Республіки, Королівства Норвегії та Королівства Швеції до Європейського Союзу», яке передбачало одночасний вступ до всіх трьох Європейських Співтовариств [50]. Це рішення Ради також охоплювало два інші стовпи Європейського Союзу, які не існували під час попереднього розширення.

Це Рішення Ради стало основою для укладення Договору про вступ [54]. Як і Рішення Ради, Договір передбачав участь нових держав-членів у функціонуванні всіх трьох стовпів Союзу.

Формально, що було збережено в положеннях Маастрихтського договору, Договір про приєднання залишився класичним міжнародним міждержавним актом. Ці договори уклалися між державами-членами ЄС та

державами-членами. Вони підлягали обов'язковій ратифікації кожною договірною державою відповідно до її національного законодавства, що відображало збереження принципу національного суверенітету в процесі розширення ЄС.

Як і у випадку попередніх розширень, договір мав набути чинності 1 січня 1995 року. У цей день Рада також вирішила внести технічні поправки до Договору, щоб врахувати вихід Норвегії з ЄС і подальші зміни у складі європейських інституцій. Ці зміни були внесені в законодавство про умови вступу, що міститься в Договорі про вступ і в договорах, на яких ґрунтується Європейський Союз. Договір, разом з Протоколом та Додатком, містив загальні та індивідуальні умови вступу до Європейського Союзу для всіх країн-кандидатів, включаючи тимчасові та перехідні заходи. Заключний акт також був змінений і, як і в попередніх розширеннях, був покликаний підтвердити, що всі попередні документи були належним чином підписані і ратифіковані Договірними Сторонами [64]. Однак зміни не торкнулися умов про вступ Австрійської Республіки.

Вступ Австрійської Республіки до Європейського Союзу 1 січня 1995 року став результатом комплексного політико-правового процесу, що поєднував укладення міжнародних договорів із масштабними внутрішньодержавними змінами в законодавчій та конституційній системі держави. Відповідно, аналіз правових передумов цього процесу передбачає розгляд як міжнародно-правових актів, так і адаптації національного правопорядку до вимог ЄС [60].

Ключовим міжнародно-правовим документом, що визначив умови вступу Австрії до Європейського Союзу, є Договір про приєднання Австрії до ЄС, підписаний 24 червня 1994 року в місті Корфу. Він набув чинності 1 січня 1995 року після завершення процедур ратифікації. Угода містила положення про прийняття Австрією *acquis communautaire* – нормативної бази ЄС – а також передбачала перехідні механізми та адаптаційні періоди в

окремих сферах. Договір є складовою частиною первинного права Європейського Союзу.

На рівні внутрішнього права важливим документом стала Федеральна конституційна поправка, прийнята Національною радою Австрії, яка уповноважила органи влади на укладення Договору про приєднання. Для надання їй політичної легітимності було проведено загальнонаціональний референдум 12 червня 1994 року, на якому понад 66% виборців висловилися за вступ до ЄС. Цей крок вимагав адаптації Основного закону (B-VG), зокрема з метою визначення ролі федеральних земель у процесах, пов'язаних із прийняттям норм ЄС, а також уточнення співвідношення національного та європейського права.

Процес адаптації австрійського законодавства до стандартів ЄС розпочався ще до офіційного приєднання, у рамках участі Австрії в Європейській економічній зоні (ЄЕЗ) з 1 січня 1994 року. Цей етап передбачав імплементацію більш ніж 60% законодавства ЄС. Підготовка до членства вимагала внесення змін до понад 140 федеральних законів, а також численних актів земельного рівня. Особливої уваги зазнали сфери конкуренційного права, ринку праці, екології та професійної регуляції. Наприклад, прийняття Закону про адвокатів ЄЕЗ (1992) забезпечило правову можливість для фахівців з країн ЄС надавати юридичні послуги в Австрії [13, с. 361-363].

Таким чином, вступ Австрії до Європейського Союзу був не лише результатом зовнішньополітичного курсу на європейську інтеграцію, а й глибокою трансформацією її правової системи. Цей процес ілюструє важливість комплексної правової адаптації у контексті вступу до наднаціонального об'єднання, яким є ЄС.

Процес євроінтеграції Австрії став прикладом глибоких змін у державній політиці, ідентичності та зовнішньому курсі. Статус нейтралітету, набутий у 1955 році, сприяв міжнародному визнанню країни та активній

дипломатії в умовах холодної війни. Згодом він еволюціонував у «вибіркову нейтральність», що відкрила шлях до європейської інтеграції. Розпад соціалістичного табору, зниження геополітичної напруги й прагнення до стабільності стали поштовхом до вступу в ЄС у 1995 році. Успішна адаптація до *acquis communautaire* та широка суспільна підтримка забезпечили повноцінне членство, при цьому нейтралітет зберігся як важливий елемент національної ідентичності та зовнішньополітичної стратегії [17, с. 217].

РОЗДІЛ 2. ВПЛИВ АВСТРІЇ НА ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

2.1. Австрія у внутрішньоекономічних процесах Європейського Союзу

Для участі Австрійської Республіки у внутрішньому ринку ЄС основне значення мало не стільки приєднання до політичних структур Союзу, скільки можливість участі у внутрішніх ринкових механізмах, серед яких є найважливішими Європейський митний союз та Європейський економічний та валютний союз. Повне членство в ЄМС означало необхідність повної імплементації європейського митного законодавства до правової системи Австрії, заміну митного кодексу країни на Митний кодекс ЄС та приєднання до митних політик ЄС. Унаслідок імплементації національне митне законодавство Австрійської Республіки, фактично, перестало існувати як галузь національного права та було замінено єдиним законом про імплементацію норм права ЄС, яким в країні була запроваджена пряма дія Європейського митного кодексу, а також директив та регламентів ЄС у митній сфері.

У період членства в ЄАВТ Австрія мала необхідність інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, оскільки основна частина її експорту приходилася на держави-члени ЄС, але, зважаючи на свій особливий міжнародно-правовий статус, - без входження до цієї організації. Тому вона, разом з деякими іншими державами, скористалася такою правовою формою співробітництва як угода про асоціацію. Поняття та процедура асоційованого членства не були чітко визначені Римським договором ЄС, тому формат угоди довелося погоджувати під час переговорів, що тривали упродовж 1960-х років, на двосторонній основі. Саме у переговорах з Австрією відбулася

еволюція ідеї асоціації від розуміння її як фактичного членства в Європейських співтовариствах без політичної участі до ідеї всеохоплюючої зони вільної торгівлі з частковою імплементацією *acquis* ЄС асоційованою державою. Австрійська угода про асоціацію стала модельною, а її імплементація та виконання – «випробувальним майданчиком» для інших подібних угод, зокрема для угоди з Україною [34, с.249-251].

Австрія займає одне місце в Комісії з 1995 р. Колишній міністр сільського господарства Австрії Франц Фішлер був комісаром ЄС з питань аграрної політики та рибальства з 1995 по 2005 рр. і очолював реформу європейського сільськогосподарського ринку в червні 2003 р. У червні 2003 р. Рада міністрів ЄС в Люксембурзі 3 липня 2005 року Беніта Ферреро-Вальднер є Комісаром ЄС з питань зовнішньої політики і бере активну участь у всіх питаннях зовнішньої політики ЄС.

Австрія має вигідне географічне положення в самому серці Європи, що визначає її як ключовий логістичний, транспортний та економічний вузол на континенті. Вона межує з вісьмома країнами – Німеччиною, Чехією, Словаччиною, Угорщиною, Словенією, Італією, Швейцарією та Ліхтенштейном – що створює умови для активної транскордонної співпраці [8].

Таке розташування сприяє розвитку транспортної інфраструктури: через територію Австрії проходять важливі пан'європейські транспортні коридори, зокрема дороги та залізниці, що поєднують Західну Європу з Балканами та країнами Східної Європи. Особливо важливими є альпійські тунелі та транспортні вузли, які з'єднують північну та південну частини Європи [40].

Крім того, Австрія активно використовує своє розташування для зміцнення економічної інтеграції з країнами Центральної та Східної Європи. Багато австрійських компаній мають дочірні підприємства у сусідніх

держав, а столиця – Відень – функціонує як регіональний центр управління для міжнародного бізнесу, що працює у Східній Європі.

Таким чином, географічне положення Австрії є стратегічною перевагою, що сприяє її ролі як моста між різними частинами Європейського континенту.

Промисловий сектор Австрії є другим за значенням після сфери послуг. Основні галузі включають машинобудування, металургію, хімічну, деревообробну та паперову промисловості. Значущими компаніями є Voestalpine (металургія), Andritz AG (машинобудування), OMV AG (нафтогазова промисловість) та Red Bull GmbH (харчова промисловість). Австрія експортує близько третини своєї промислової продукції, що свідчить про високу конкурентоспроможність на світовому ринку.

Фінансовий сектор Австрії добре розвинений. Відень є важливим фінансовим центром, де розташовані численні банки та фінансові установи, які надають широкий спектр послуг. Австрійські банки активно працюють не лише на внутрішньому ринку, але й у Центральній та Східній Європі [25, с.22-26].

Туризм відіграє значну роль в австрійській економіці. У 2023 році країну відвідали майже 30,9 млн іноземних гостей, що склало близько 111,3 млн ночівель. Основними туристами були громадяни Німеччини, Нідерландів, Швейцарії, Ліхтенштейну, Чехії, Італії та Великобританії. Туризм сприяє розвитку готельного бізнесу, громадського харчування, транспорту та культурних заходів, створюючи значну кількість робочих місць.

Австрія активно розвиває відновлювані джерела енергії. У 2023 році 87,6% електроенергії було вироблено з відновлюваних джерел, зокрема: Гідроенергетика: 54–67% Вітрова енергія: 11,2% Сонячна енергія (фотовольтаїка): 8,7% Країна має близько 130 гідроелектростанцій, включаючи вискоєфективні накопичувальні електростанції в Альпах. У

галузі біомаси працює понад 16 000 осіб, а обсяг виручки становить 2,5 млрд євро. Сонячна теплова енергетика забезпечує близько 900 робочих місць з оборотом 124,8 млн євро [21, с.47].

Австрія стала членом Європейського Союзу у 1995 році. У 1999 році Австрія приєдналася до Єврозони, запровадивши євро як офіційну валюту. Як член Єврозони, Австрія бере участь у формуванні спільної монетарної політики. Австрійський національний банк (OeNB) є частиною Європейської системи центральних банків. Представники OeNB беруть участь у засіданнях Ради керуючих Європейського центрального банку. Австрія дотримується правил Пакту стабільності та зростання ЄС. Країна активно бере участь у розробці спільної фінансової та бюджетної політики ЄС. Австрія підтримує ініціативи щодо зміцнення економічної інтеграції в ЄС. Уряд Австрії активно працює над зменшенням державного боргу. Австрія бере участь у розробці спільних фіскальних стратегій ЄС. Країна підтримує прозорість та підзвітність у бюджетній політиці ЄС [28, с. 190].

Австрія активно сприяє зміцненню координації економічної політики в межах ЄС. Вона бере участь у щорічному Європейському семестрі – процесі координації макроекономічної політики. Австрійські представники співпрацюють з іншими країнами-членами у сфері аналізу соціально-економічних викликів. Австрія підтримує єдину цифрову економіку як частину стратегії зростання ЄС. Країна виступає за посилення конкурентоспроможності європейської економіки. Австрія зацікавлена у зміцненні внутрішнього ринку ЄС. Вона активно залучена до політики сталого розвитку в економічному контексті. Австрія бере участь у формуванні політики щодо зеленої економіки. Країна підтримує інвестиції в екологічно чисті технології через фонди ЄС. Австрія працює над досягненням кліматичних цілей ЄС у межах економічної політики. Вона співпрацює з європейськими партнерами у сфері енергетичної безпеки. Австрія сприяє розвитку транспортної інфраструктури як частини єдиної

політики ЄС. Вона бере участь у розробці стратегій цифровізації економіки ЄС. Австрійський уряд підтримує фінансування малого та середнього бізнесу через європейські механізми [36, с. 144].

Країна користується перевагами європейських програм досліджень та інновацій. Австрія зацікавлена у гармонізації податкової політики в межах ЄС. Вона бере участь у заходах протидії ухиленню від сплати податків на європейському рівні. Австрія сприяє формуванню спільної політики щодо фінансового регулювання. Вона підтримує створення банківського союзу в межах ЄС. Австрія бере участь у формуванні спільного механізму врегулювання банківських криз. Країна дотримується вимог щодо капіталізації банків, встановлених ЄС. Австрія підтримує посилення нагляду за фінансовими установами через Європейський банківський орган. Вона сприяє фінансовій інклюзії у межах політики ЄС. Австрія бере участь у програмах фінансової грамотності, ініційованих Євросоюзом. Країна активно залучається до процесів розширення доступу до фінансування в межах ЄС. Вона підтримує стабільність європейського фінансового ринку. Австрія бере участь у механізмах солідарності між країнами-членами ЄС у випадку економічних криз. Вона підтримує створення Фонду відновлення економіки після пандемії COVID-19 [60].

Австрія отримує кошти з європейських фондів для стимулювання відновлення та реформ. Вона звітує про використання європейських фінансових ресурсів згідно з вимогами ЄС. Австрія співпрацює з Європейською комісією щодо оцінки ефективності реформ. Вона підтримує прозорість у сфері економічного управління ЄС. Австрія бере участь у створенні спільних критеріїв оцінки макроекономічних показників. Вона надає статистичні дані для загальноєвропейського аналізу. Австрія сприяє вдосконаленню статистичної звітності в межах ЄС. Країна активно залучена до формування соціального виміру економічної політики ЄС. Вона підтримує поєднання економічного зростання з соціальною справедливістю. Австрія

бере участь у розробці політики зайнятості на рівні ЄС. Вона сприяє розвитку єдиного ринку праці та мобільності робочої сили. Австрія зацікавлена у гармонізації стандартів праці в межах ЄС [62]. Країна підтримує дотримання принципів гідної праці та рівності можливостей. Вона бере участь у спільній політиці щодо подолання безробіття серед молоді. Австрія активно підтримує освітні та професійні програми ЄС як складову економічної стратегії [50].

Австрія бере участь у впровадженні програми Erasmus+ як інструменту розвитку людського капіталу. Країна підтримує транснаціональні проекти професійної підготовки та навчання. Австрія сприяє економічній інтеграції через участь у програмі Horizon Europe. Вона підтримує наукові дослідження як рушійну силу економічного зростання. Австрія бере участь у розробці цифрової стратегії ЄС. Країна активно сприяє впровадженню інновацій у сфері цифрових технологій. Австрія підтримує розвиток штучного інтелекту в межах європейських стратегій. Вона бере участь у формуванні кібербезпеки як елементу економічної стабільності. Австрія сприяє розбудові цифрової інфраструктури у межах ЄС. Її активна участь у формуванні економічної політики Європейського Союзу відображає прагнення до сталого, інноваційного та інтегрованого розвитку всього регіону.

Австрійські компанії відіграють важливу роль у міжнародних економічних процесах, активно інвестуючи в країни Європейського Союзу. Особливо значущою є їхня присутність у Центральній та Східній Європі. Інвестиційна активність охоплює широкий спектр галузей, зокрема енергетику, інфраструктуру, виробництво та послуги. Це сприяє модернізації місцевих економік і підвищенню конкурентоспроможності регіонів. Австрійські підприємства часто виступають як інвестори в малий та середній бізнес, забезпечуючи капітал і технології. Такі вкладення сприяють появі нових компаній та розширенню вже існуючих. Створюються нові робочі місця, що позитивно впливає на рівень зайнятості населення. Багато

інвестицій мають довгостроковий характер, що забезпечує стабільність для місцевої економіки [48].

Уряди країн-реципієнтів зазвичай сприяють австрійським інвесторам, надаючи податкові пільги та спрощення регуляторних процедур. Крім того, інвестиції сприяють покращенню інфраструктури та інноваційному розвитку. Підприємницька активність з австрійської сторони базується на глибокому аналізі ринку та стратегічному плануванні. Австрійські банки також відіграють роль, підтримуючи фінансування інвестиційних проектів. Завдяки стабільній економіці Австрії її компанії мають змогу вкладати значні кошти за кордон. Інвестиції охоплюють як приватні, так і державні підприємства. У багатьох випадках австрійські компанії створюють спільні підприємства з місцевими партнерами. Така кооперація сприяє обміну досвідом і культурними знаннями. Крім економічних вигод, це також сприяє зміцненню міжнародних зв'язків. Важливою є й соціальна відповідальність австрійського бізнесу, що проявляється в екологічних ініціативах та підтримці освіти. Значна увага приділяється підвищенню кваліфікації працівників на місцях. Австрійські компанії часто організовують навчальні програми та стажування. Це дозволяє зміцнити людський капітал країн-реципієнтів. Важливим чинником успіху є високі стандарти якості австрійських товарів і послуг [29, с. 264-270].

Австрія послідовно просуває модель еко-соціальної ринкової економіки, яка поєднує економічне зростання, соціальну справедливість та екологічну сталість. Основна ідея цієї моделі полягає в гармонійному поєднанні ринкових механізмів із сильною державною політикою, спрямованою на захист довкілля та підтримку соціального добробуту. Австрія активно підтримує зелену трансформацію економіки Європейського Союзу, розглядаючи її як важливий крок до сталого розвитку. Вона інвестує значні ресурси в розвиток екологічних технологій, включаючи відновлювані джерела енергії, енергоефективні рішення та чисті транспортні системи. Ці

інвестиції не лише сприяють скороченню викидів парникових газів, але й створюють нові робочі місця в інноваційних секторах. Уряд Австрії вважає, що справедлива соціальна політика має йти поруч з екологічними реформами, забезпечуючи доступність "зеленої" енергії для всіх громадян. Таким чином, еко-соціальна ринкова економіка балансує інтереси бізнесу, суспільства і довкілля [17, с.306].

У межах Європейського зеленого курсу Австрія відіграє роль одного з лідерів, просуваючи амбітні кліматичні цілі. Вона підтримує стратегії декарбонізації промисловості, що передбачають перехід на чисті виробничі процеси. Крім того, країна активно впроваджує принципи циркулярної економіки, які сприяють мінімізації відходів та повторному використанню ресурсів. Австрійська модель сталого розвитку включає освітні програми, що формують екологічну свідомість серед громадян. Значна увага приділяється дослідженням і розвитку в сфері зеленої енергетики та кліматичної адаптації. У країні діють податкові пільги для підприємств, що інвестують у стале виробництво. Еко-соціальна ринкова економіка також орієнтована на справедливий розподіл вигод і витрат зеленої трансформації. Австрія визнає, що зміна клімату є не лише екологічною, але й соціальною проблемою, яка потребує комплексної відповіді. Вона виступає за зміцнення енергетичної незалежності ЄС через розвиток внутрішніх екологічно чистих джерел. Країна підтримує міжнародні ініціативи з боротьби зі змінами клімату, включаючи Паризьку кліматичну угоду. Важливим аспектом моделі є прозорість та участь громадян у прийнятті рішень, що стосуються екологічної політики [21, с. 45-48].

Австрійський уряд регулярно проводить консультації з науковими колами, бізнесом та громадянським суспільством. У рамках європейської політики зеленого курсу Австрія прагне зміцнити соціальну згуртованість і зменшити нерівність. Особлива увага приділяється підтримці регіонів, які найбільше залежать від вуглецево-інтенсивної економіки. Еко-соціальна

ринкова економіка передбачає активну роль держави у забезпеченні інфраструктури для сталого транспорту. Розвивається мережа громадського транспорту, велосипедних шляхів та електрозарядних станцій. Країна інвестує в модернізацію будівельного сектору, стимулюючи енергоефективну реконструкцію житла. Особлива увага приділяється впровадженню зелених стандартів у будівництві. Австрія також розвиває екологічно сталий туризм як частину своєї економічної стратегії. Політика зайнятості орієнтується на створення нових робочих місць і перепідготовку кадрів для нових секторів.

Австрія просуває використання цифрових технологій для моніторингу та оптимізації ресурсів. Вона підтримує "зелені" державні закупівлі як інструмент сталого розвитку. Країна активно співпрацює з іншими членами ЄС у сфері екологічного регулювання. Роль громад у реалізації місцевих ініціатив зі сталого розвитку також є ключовою. Австрія вважає, що довгостроковий економічний успіх можливий лише за умови поваги до екологічних меж планети. Її модель підкреслює необхідність інтеграції сталого розвитку в усі політики. Уряд дотримується принципу "не залишити нікого позаду" під час зеленої трансформації. Країна активно залучає молодь до розробки екологічної політики. Система державного управління орієнтується на досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Усі ці зусилля формують цілісну модель еко-соціальної ринкової економіки, що здатна забезпечити добробут нинішніх і майбутніх поколінь.

2.2. Вплив Австрії на формування європейської політики та ухвалення рішень

Вступ Австрії до Європейського Союзу був рішенням, яке змінило долю Австрійської Республіки. Діяльність Австрійської Республіки в Європейському співтоваристві була дуже активною і далекосяжною: понад 30 років Австрія та ЄС співпрацюють на дуже вигідних умовах. Окремої згадки

заслуговує роль австрійських політиків у прийнятті важливих рішень, які докорінно змінили ЄС, таких як створення валютного союзу, розширення на схід та встановлення нових принципів європейської енергетичної політики. Сьогодні можна стверджувати, що членство в ЄС стало поворотним моментом, який забезпечив процвітання Австрійської Республіки [29, с. 267].

З 1 липня по 31 грудня 1998 року Австрійська Республіка вперше головує в структурах Європейського Союзу. Відбулося перше «хрещення» Австрійської Республіки в сфері управління Європейським Співтовариством, а також розуміння усіх процедур, інституцій та процесів, які відбуваються на теренах Європи. Австрійському головуванню передував тривалий процес планування і підготовки: в 1996 році при МЗС був створений спеціальний Виконавчий секретаріат з організації головування в Євросоюзі. Ним керувала Б. Ферреро-Вальднер (Benita Ferrero-Waldner). До липня 1998 року була розроблена спеціальна програма «Загальна справа», яка була запропонована Раді міністрів ЄС та пленуму Європарламенту. В. Кліма (Viktor Klima), в якості голови Ради міністрів ЄС, визначив п'ять основних проблем: введення єдиної валюти євро, вирішення проблеми зайнятості, захист довкілля, забезпечення безпеки в країнах ЄС, розширення Євросоюзу [39].

Міністр закордонних справ, а пізніше федеральний канцлер Австрії В.Шюссель (Wolfgang Schüssel) так казав про перше австрійське головування в ЄС: «У період головування найбільш чітко проявляється нове положення нашої країни в європейській політиці, ми починаємо грати ключову роль в її формуванні».

Австрія є повноцінним членом Європейського Союзу з 1995 року. Вона активно бере участь у функціонуванні всіх ключових європейських інституцій. У Раді Європейського Союзу міністри з Австрії представляють свою країну на тематичних засіданнях. Вони обговорюють і формують політику ЄС у сферах економіки, екології, закордонних справ, юстиції, транспорту, освіти тощо. Міністри мають право голосу та можуть впливати

на остаточні рішення ЄС. Вони також координують позиції з іншими державами-членами. Це дозволяє Австрії захищати свої національні інтереси на європейському рівні. Участь у Раді дозволяє їй активно брати участь у розробці директив і регламентів. Австрійські представники мають високий професіоналізм та авторитет серед колег з інших країн. Канцлер Австрії бере участь у роботі Європейської ради [65, с. 102].

Цей орган збирає лідерів усіх країн-членів ЄС на саміти кілька разів на рік. Там обговорюються стратегічні напрями розвитку Європейського Союзу. Канцлер представляє на цих зустрічах позицію Австрії. Він бере участь у прийнятті рішень щодо зовнішньої політики, безпеки, економічної інтеграції. Рішення Європейської ради мають велике значення для всього ЄС. Участь у ній дозволяє Австрії впливати на політичні пріоритети Євросоюзу. Крім того, Австрія має своїх представників у Європейському парламенті. На сьогодні країна має 19 євродепутатів. Вони входять до складу різних політичних фракцій. Це дозволяє Австрії мати вплив на формування політичного курсу ЄС. Євродепутати від Австрії беруть участь у роботі комітетів. Особливо активні вони у сферах екології, сільського господарства, прав людини. Австрійські депутати підтримують "Зелений курс" ЄС. Вони виступають за сталий розвиток та екологічну модернізацію економіки. Також вони активно захищають права національних меншин і біженців. У сільському господарстві вони підтримують малих фермерів і органічне виробництво.

Австрія також делегує фахівців у Європейську комісію. Австрійські представники працюють у різних департаментах Комісії. Вони розробляють законодавчі ініціативи і політичні пропозиції. Крім того, австрійські судді працюють у Суді Європейського Союзу. Вони беруть участь у розгляді справ, що стосуються права ЄС. Австрійські експерти також працюють у Європейському економічному і соціальному комітеті. Вони представляють інтереси громадянського суспільства та бізнесу. Австрія активно залучена до обговорення бюджету ЄС. Вона вносить фінансовий внесок і водночас

отримує дотації на розвиток регіонів. Австрійські інститути досліджують політику ЄС та сприяють поширенню європейських цінностей. Участь Австрії в європейських інституціях зміцнює її міжнародний авторитет [39].

Це дає їй можливість впливати на майбутнє Європи. Завдяки членству в ЄС, Австрія отримує доступ до спільного ринку. Вона активно використовує можливості для розвитку економіки, освіти, науки. Австрійські університети беруть участь у програмах Erasmus+. Студенти з Австрії мають змогу навчатися в інших країнах ЄС. Австрія також бере участь у спільних європейських ініціативах у сфері оборони. Вона підтримує ідею спільної безпекової політики ЄС. Австрійські організації отримують гранти ЄС на реалізацію соціальних та екологічних проєктів. Участь у європейських інституціях сприяє модернізації країни. Це дозволяє їй ефективніше реагувати на глобальні виклики. ЄС для Австрії є не лише економічним союзом, але й спільнотою цінностей. Австрія підтримує принципи демократії, прав людини, солідарності. Її участь у європейських інституціях – це внесок у побудову спільного європейського майбутнього [44].

Австрія активно формує свою політику на міжнародній арені через участь у коаліціях і регіональних ініціативах. Вона є активним учасником численних міждержавних форматів, які дозволяють їй впливати на рішення в Європейському Союзі. Одним із таких форматів є Група Вишеград плюс Австрія, де Австрія бере участь у діалозі з Польщею, Чехією, Словаччиною та Угорщиною. Ця платформа слугує для узгодження позицій щодо європейських політик, зокрема міграції, енергетики та економічного розвитку. Ще однією важливою формою регіонального співробітництва є об'єднання альпійських країн, куди входять Австрія, Швейцарія, Німеччина, Італія, Франція, Словенія та Ліхтенштейн. Ці країни координують політику у сфері транспорту, зокрема транзитного руху через Альпи, а також захисту довкілля, зосереджуючи увагу на збереженні гірських екосистем. Така форма співпраці дозволяє Австрії просувати свої національні інтереси, водночас

підтримуючи регіональну стабільність і сталість. Окрім участі в коаліціях, Австрія посилює свій вплив у ЄС через головування в Раді Європейського Союзу. Це головування відбувається кожні кілька років і триває шість місяців. Протягом цього часу держава-голова має можливість координувати порядок денний, організовувати зустрічі та виступати посередником у переговорах між країнами-членами. Австрія виконувала цю роль у 1998, 2006 і 2018 роках [41, с. 132].

Під час головування у 1998 році Австрія зосередила увагу на розширенні ЄС і поглибленні економічної інтеграції. У 2006 році країна акцентувала увагу на енергетичній безпеці та розвитку європейської конституції. Найбільш актуальним стало головування у 2018 році, коли Європа стикалася з численними викликами у сфері безпеки та міграції. У цей період Австрія просуvala ідеї зміцнення зовнішніх кордонів ЄС і посилення співпраці в боротьбі з тероризмом. Одним із ключових пріоритетів стало також питання цифровізації економіки та суспільства. Австрія наголошувала на важливості розвитку цифрової інфраструктури і захисту даних. Вона виступала за зменшення адміністративних бар'єрів для цифрових бізнесів у межах єдиного ринку. Головування дало Австрії змогу підвищити свій міжнародний авторитет і налагодити діалог між різними політичними таборами в ЄС [57].

Участь у головуванні також дозволила країні зробити акценти на питаннях, що мають особливе значення для її внутрішньої політики. Одночасно це стало можливістю вплинути на довгострокові стратегічні напрямки розвитку Союзу. Завдяки своїй географічній позиції Австрія виступає як міст між Західною Європою і Балканами, що дозволяє їй бути активним учасником діалогу про розширення ЄС. Політична активність через коаліції та головування в Раді ЄС демонструє прагнення Австрії відігравати роль не лише спостерігача, а й активного гравця на європейському рівні. Коаліції дозволяють їй формувати спільні позиції, що посилюють вагу її

голосу у Брюсселі. Залучення до регіональних ініціатив дозволяє вирішувати спільні виклики екологічного, економічного та інфраструктурного характеру. Участь у «Групі Вишеград +» демонструє стратегічну гнучкість Австрії в адаптації до змін у Центрально-Східній Європі. Співпраця в рамках альпійських країн сприяє розвитку сталої мобільності та енергозбереження [46, с. 205].

Через ці механізми Австрія вибудовує баланс між національними інтересами та загальноєвропейськими цілями. Вона послідовно підтримує принципи мультисторонності та колективного ухвалення рішень. Її дипломатія базується на прагматизмі, нейтралітеті та готовності до діалогу. Завдяки своєму досвіду головування в Раді ЄС, Австрія розвиває навички ефективного посередництва та кризового менеджменту. Це сприяє зміцненню її ролі як надійного партнера у вирішенні складних питань. Участь у таких форматах дозволяє Австрії краще відстежувати тенденції у політиці ЄС та вчасно адаптувати власні стратегії. Вона посилює регіональну співпрацю та виступає ініціатором багатьох інноваційних рішень у сфері транспорту, екології, цифровізації. Австрія підтримує політику розширення ЄС та інтеграцію Західних Балкан. У її політиці простежується інтерес до забезпечення стабільності в сусідніх регіонах. Завдяки співпраці з іншими країнами та інституціями Австрія зміцнює свою позицію як міст між Заходом і Сходом. Це дозволяє їй залишатися вагомим гравцем у формуванні європейської політики [49].

Австрія активно просуває політичні ініціативи, що відповідають її національним інтересам у межах Європейського Союзу. Одним із ключових пріоритетів країни є розвиток екологічно стійкої енергетики, що включає перехід на відновлювані джерела енергії та зменшення залежності від викопного палива. Австрія підтримує ініціативи ЄС щодо "Зеленого курсу" і прагне досягти кліматичної нейтральності до 2040 року. Вона активно інвестує у гідроелектростанції, вітрову та сонячну енергетику. Водночас

держава підтримує збереження природного середовища та екосистем. Австрія вважає важливим впровадження енергетичної ефективності в усіх секторах економіки.

Національні інтереси також включають захист культурної ідентичності, що відображається в активній підтримці багатомовності. Австрія виступає за збереження культурної спадщини та мови як основи європейської різноманітності. Країна відстоює право кожного народу на власну культурну самореалізацію. Вона підтримує проекти в галузі освіти, які сприяють міжкультурному діалогу. Австрійська політика спрямована на укріплення ролі німецької мови в європейських інституціях. Також важливим аспектом є стримане ставлення до подальшого розширення Європейського Союзу [64].

Австрія з обережністю ставиться до вступу нових членів, особливо з регіону Західних Балкан. Вона підкреслює необхідність дотримання критеріїв членства та проведення реформ. Однією з причин такої позиції є прагнення уникнути політичної нестабільності всередині ЄС. Крім того, Австрія виступає за посилення інтеграції наявних членів перед прийняттям нових. Політичні ініціативи також охоплюють забезпечення нейтралітету, що є складовою австрійської зовнішньої політики. Країна уникає участі у військових конфліктах і підтримує миротворчі місії. Водночас вона активно бере участь у безпекових ініціативах ЄС. Австрія підтримує зміцнення спільної зовнішньої політики та політики безпеки Європейського Союзу. У сфері міграції країна виступає за ефективне регулювання притоку мігрантів та посилення охорони зовнішніх кордонів ЄС. Вона наполягає на справедливому розподілі відповідальності між країнами-членами. Австрія також підтримує розвиток співпраці з країнами походження мігрантів. У сфері економіки держава зацікавлена в стабільному внутрішньому ринку та вільному русі товарів, послуг і капіталу. Вона підтримує інноваційний розвиток і цифрову трансформацію [34, с. 270].

Особливу увагу приділяє малому та середньому бізнесу. Крім того, Австрія виступає за збереження високих соціальних стандартів у ЄС. Вона підтримує ініціативи щодо захисту прав працівників і соціального забезпечення. Освітні програми, наукові дослідження та культурні обміни також належать до пріоритетних напрямків. Австрія активно долучається до програми Erasmus+ та Horizon Europe. Вона зацікавлена у зміцненні європейської ідентичності на основі спільних цінностей. У сфері цифрової політики Австрія підтримує розвиток кібербезпеки та захисту персональних даних. Вона наполягає на прозорості цифрових платформ і боротьбі з дезінформацією. Крім того, країна підтримує розвиток транспортної інфраструктури, що сприяє європейській мобільності. Австрія зацікавлена в інтеграції європейських транспортних мереж.

Вона виступає за сталий розвиток і дотримання екологічних стандартів у сфері транспорту. Серед інших ініціатив важливим залишається сприяння регіональному розвитку та зменшенню соціально-економічних відмінностей. Австрія підтримує збалансовану політику згуртованості в ЄС. Вона також зацікавлена в посиленні демократичного управління та участі громадян у європейському процесі. Підтримка прав людини, верховенства права та свободи ЗМІ є складовою австрійської позиції. Усі ці політичні ініціативи спрямовані на зміцнення Європейського Союзу відповідно до національних інтересів Австрії.

2.3. Внесок Австрії в розвиток безпекової політики ЄС

Формулювання нової політики оборони і безпеки ознаменувало остаточний відхід від попереднього розуміння змісту і ролі постійного нейтралітету в європейській політиці Австрії. У дебатах щодо необхідності реагування на нові міжнародні загрози та визначення принципів участі Австрії у військово-політичному вимірі ЄС австрійські партії погодилися з

тим, що пріоритетом для Австрії є активна участь у розробці Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), що на практиці унеможливлює виконання Австрією своїх зобов'язань як постійної нейтральної держави. Водночас, постійний нейтралітет все ще є частиною австрійського законодавства, як через його популярність серед населення і політичні прагнення деяких партій, так і через бажання австрійського уряду залишити за собою можливість утриматися від майбутніх військових дій. Це також може пояснити низьку ймовірність вступу Австрії до НАТО в найближчому майбутньому [11].

Австрія як нейтральна держава відіграє особливу роль у формуванні та розвитку безпекової політики Європейського Союзу. Її внесок базується на прагматичному підході до збереження миру, стабільності та міжнародного права. Після вступу до ЄС у 1995 році Австрія поступово розширювала своє залучення до спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP). Одним з перших кроків стала участь у миротворчих місіях під егідою ЄС, НАТО та ООН. Незважаючи на нейтралітет, Відень активно долучається до місій у Боснії і Герцеговині, Косово, Чаді, Малі та інших регіонах. Австрійські військовослужбовці відзначаються високим професіоналізмом та дотриманням принципів гуманітарного права. Австрія також підтримує розбудову інституцій ЄС, які відповідають за планування та координацію операцій. Наприклад, вона є активним учасником Європейської служби зовнішніх дій (EEAS). Австрійські представники працюють у ключових структурах, включаючи Комітет політики і безпеки (PSC) та Військовий комітет ЄС. Країна надає важливе значення розвитку цивільного компоненту безпекової політики. Вона постачає експертів до місій з верховенства права, реформування поліції та захисту прав людини. Крім того, Австрія бере участь у проектах PESCO – Постійного структурованого співробітництва. Ці проекти спрямовані на покращення військової мобільності, кібербезпеки, медичної евакуації та логістики. Австрія особливо

зосереджена на розробці гуманітарних аспектів безпеки. Участь у цивільних місіях вважається пріоритетом для Відня. Австрійські дипломати активно просувають ідеї превентивної дипломатії та мирного врегулювання конфліктів [36].

У рамках ОБСЄ, штаб-квартира якої розташована у Відні, Австрія координує зусилля з моніторингу ситуацій у кризових регіонах. Австрія підтримує ідею стратегічної автономії ЄС у безпековій сфері. Водночас вона наголошує на важливості збереження трансатлантичної єдності. Співпраця з НАТО для Австрії обмежується програмами «Партнерство заради миру». Країна бере участь у спільних навчаннях, обміні інформацією та підготовці персоналу. Австрійський парламент щорічно аналізує діяльність у сфері безпеки, зважаючи на принципи нейтралітету. У стратегії національної безпеки наголошується на участі у формуванні безпечного європейського простору. Крім військової складової, Австрія інвестує в цифрову безпеку та боротьбу з гібридними загрозами. У цьому контексті вона співпрацює з Європейським центром з боротьби з кіберзлочинністю (EC3). Австрійські експерти беруть участь у роботі Європейського оборонного агентства. Також країна активно розвиває двосторонню співпрацю у сфері безпеки з іншими державами-членами. Відень ініціює спільні дослідження у галузі оборонних технологій. Він також підтримує ідеї інтегрованого підходу до управління кризами.

Австрія стала ініціатором багатьох дискусій щодо роззброєння та контролю над озброєннями в межах ЄС. Вона виступає за збереження Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Крім того, вона підтримує роль ЄС у боротьбі з незаконною торгівлею зброєю. Австрійські аналітичні центри постачають ЄС дослідження у сфері нових безпекових викликів. Зокрема, увага приділяється зміні клімату як фактору ризику для миру. Австрійські вчені співпрацюють з європейськими університетами в рамках безпекових досліджень. Відень приймає численні міжнародні конференції з

проблем глобальної та європейської безпеки. Він став важливим майданчиком для діалогу між Заходом і Сходом.

Австрія просуває ідею безпеки як спільного блага. У її зовнішній політиці фігурує концепція людської безпеки. Країна підтримує проекти з протидії радикалізації, зокрема через культурно-освітні програми. Австрійські політики регулярно виступають у Європарламенті з питань безпеки. Вони закликають до солідарності між державами-членами ЄС. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну Австрія засудила агресію та підтримала санкції ЄС. Водночас вона наголосила на важливості гуманітарної допомоги та дипломатичних зусиль. Австрія надала підтримку українським біженцям і сприяла їхній інтеграції.

Австрійські організації беруть участь у програмах з відбудови України в межах зусиль ЄС. Відень висловлює підтримку розширенню ЄС як чиннику стабільності. У цьому контексті він підтримує розвиток безпекових спроможностей у країнах-кандидатах. Австрія розвиває програми професійної підготовки фахівців з безпеки для Балканського регіону. Вона також виступає за тіснішу співпрацю з Африканським союзом у межах стратегічного партнерства ЄС-Африка. У межах нової Стратегічної компасу ЄС Австрія підтримує ключові напрями дій у безпековій сфері. Вона активно залучається до планування оперативних дій ЄС. Її участь у спільних силах швидкого реагування підтверджує прихильність спільним цілям.

Австрія також підтримує розвиток оборонного бюджету ЄС. Водночас вона відстоює прозорість і демократичний контроль над військовими витратами. Важливою частиною австрійської політики є просування цінностей прав людини та міжнародного гуманітарного права. Країна бере участь у спільних ініціативах із запобігання сексуальному насильству у конфліктах. Австрія також виступає за активну роль жінок у миротворчих процесах. Вона сприяє реалізації Резолюції ООН №1325 щодо жінок, миру й безпеки. Австрія є прикладом того, як нейтральна країна може бути

ефективним учасником безпекової політики. Вона доводить, що нейтралітет не означає ізоляцію, а може бути основою активної та відповідальної позиції. Австрійська модель поєднує військову обережність із дипломатичною ініціативністю. Її внесок у безпекову політику ЄС є значущим і визнаним партнерами. Через участь у миротворчих місіях Австрія робить практичний внесок у стабілізацію регіонів. Через інституційну інтеграцію вона впливає на ухвалення важливих рішень у сфері безпеки. Її позиція часто врівноважує крайнощі між активізмом і пасивністю в політиці ЄС [14, с. 20].

Австрія є однією з країн, що підтримують баланс між силовими та гуманітарними підходами. Вона виступає за багатосторонність як основу міжнародної безпеки. Австрія закликає до посилення співпраці між ЄС, ООН та ОБСЄ. У цьому контексті вона просуває ідею всеосяжної архітектури безпеки в Європі. Австрія продовжує адаптувати свою політику до нових загроз, включаючи гібридні, кібернетичні та інформаційні. Вона бере участь у розробці стратегій протидії дезінформації на рівні ЄС. Також Австрія розвиває внутрішній потенціал для участі в місіях реагування на кризи. Її тренувальні центри готують фахівців для участі в операціях з управління конфліктами. Австрія сприяє міжвідомчій координації у сфері безпеки. Вона просуває комплексний підхід, що поєднує дипломатію, розвиток і безпеку. Її внесок у безпекову політику ЄС демонструє прагнення до конструктивної та відповідальної участі. Австрія не лише адаптується до нових реалій, а й активно їх формує. Вона залишається надійним партнером у побудові стійкого та мирного європейського простору.

Австрія прагне забезпечити довготривалу безпеку шляхом зміцнення інституційної спроможності ЄС. Вона підтримує реформу механізмів прийняття рішень у галузі спільної зовнішньої та безпекової політики. Австрія виступає за перехід від принципу одностайності до кваліфікованої більшості в ухваленні рішень щодо безпеки. Такий підхід, на її думку, забезпечить ефективніше реагування на загрози. Австрійські парламентарі

беруть участь у міжпарламентських зустрічах з безпекових питань. Вони сприяють виробленню узгоджених позицій у межах Європейського парламенту та національних асамблей. Крім того, Австрія активно співпрацює з Францією та Німеччиною щодо розвитку стратегічної автономії ЄС.

Відень регулярно організовує безпекові форуми та круглі столи за участі міжнародних експертів. Австрія інвестує у створення спільних дослідницьких платформ для аналізу безпекових тенденцій. Австрійські інститути досліджують вплив міграції, тероризму та зміни клімату на безпеку. Її науковці активно долучаються до формування аналітичного підґрунтя для рішень ЄС. Країна послідовно підтримує гендерну рівність у питаннях безпеки та оборони. Вона ініціює програми навчання жінок у миротворчих і посередницьких процесах. Австрія відіграє роль медіатора у діалогах щодо роззброєння та контролю над озброєннями.

У межах ООН вона виступає за укладення нових міжнародних договорів у сфері стримування озброєнь. Вона є прихильником глобального мораторію на автономну зброю. Австрія також виступає за посилення прозорості у торгівлі зброєю серед країн-членів ЄС. У внутрішній політиці країна інтегрує концепцію «безпеки через розвиток» у свою стратегію співробітництва. Австрія інвестує у безпекові проєкти в країнах Африки, Близького Сходу та Західних Балкан. Особливу увагу вона приділяє профілактиці конфліктів через освіту та розвиток громад. Австрійські неурядові організації активно залучені до проєктів стабілізації в межах програм ЄС. Країна підтримує підвищення оперативної спроможності цивільних місій. Вона виступає за створення єдиного оперативного штабу цивільної безпеки. Австрія також підтримує створення єдиного центру з аналізу гібридних загроз. У її стратегії відзначається потреба протидії інформаційним маніпуляціям. Країна розвиває співпрацю з Європолем та Інтерполом у боротьбі з організованою злочинністю. Австрійські структури

внутрішньої безпеки беруть участь у європейських тренуваннях із реагування на кризові ситуації. Відень зацікавлений у посиленні захисту критичної інфраструктури в межах ЄС [12, с. 208].

Участь у проєктах з кібербезпеки вважається стратегічно важливою. Австрійські фахівці беруть участь у симуляціях кібератак на об'єкти критичної інфраструктури. Країна підтримує розробку спільної європейської стратегії цифрового захисту. У рамках Європейської оборонної ініціативи Австрія сприяє зміцненню оперативної сумісності збройних сил. Вона також підтримує концепцію мобільності військ у межах ЄС. Австрія бере участь у розвитку спільних медичних та логістичних потужностей. Усі ці заходи спрямовані на зміцнення обороноздатності ЄС у мирний спосіб. Австрія наголошує на збереженні балансу між національними інтересами та спільними пріоритетами. Вона вважає, що посилення спільної безпеки не має суперечити принципам державного суверенітету.

Частина австрійського політикуму та експертного середовища вважає, що нейтралітет має бути гнучким і адаптуватися до сучасних викликів. Натомість інші наполягають на його суворому дотриманні як гарантії миру. Попри це, Австрія продовжує підтримувати гуманітарні ініціативи. Її внесок у миротворчі місії залишається значним. Участь у CSDP дозволяє Австрії зберігати нейтралітет і бути активним учасником європейської безпеки. Країна підтримує створення європейських резервів гуманітарного реагування. Австрія зацікавлена у розвитку швидкого цивільного реагування на кризи. Такі ініціативи зміцнюють солідарність між країнами-членами ЄС. Водночас вони відповідають принципам австрійського нейтралітету [67].

Австрія демонструє приклад відповідального нейтралітету. Вона поєднує традиції пацифізму з сучасними підходами до безпеки. Її політика базується на діалозі, партнерстві та багатосторонній співпраці. Австрія визнає необхідність адаптації безпекової політики ЄС до мінливої геополітичної ситуації. Вона закликає до глибшого аналізу ризиків та

випрацювання гнучких стратегій реагування. Австрійський підхід демонструє, що навіть країна без військових союзів може відігравати ключову роль у спільній безпеці. Її досвід слугує прикладом для інших нейтральних або позаблокових держав. Внесок Австрії у безпекову політику ЄС залишається цінним і стратегічно важливим у сучасному світі.

ВИСНОВКИ

Було визначено місце Австрії в Європейському Союзі з огляду на її роль у політичному, економічному та безпековому розвитку європейської спільноти.

Були визначено, що теоретичну основу дослідження склали концепції неофункціоналізму, інтерговерменталізму, теорія багаторівневого врядування та європеїзації. Їх використання дало змогу комплексно охопити політичні, правові та інституційні аспекти інтеграції Австрії до Європейського Союзу. Серед ключових понять у рамках теми виступають «європейська інтеграція», «європеїзація», «нейтралітет», «національний суверенітет», «багаторівневе врядування», а також правова категорія *acquis communautaire*.

Аналіз соціально-економічного та політичного профілю Австрії свідчить про високу інституційну стабільність держави. Як парламентська федеративна республіка з розвиненою багатопартійною системою, Австрія забезпечує стійке функціонування демократичних механізмів, верховенства права та захисту прав людини. Економічно країна демонструє стабільне зростання, високі показники ВВП на душу населення, розвинену модель еко-соціальної ринкової економіки та потужну систему соціального забезпечення. Ці чинники створили сприятливі передумови для імплементації норм і стандартів ЄС, а також сприяли активній участі Австрії у формуванні політики Союзу.

Окрему увагу було приділено еволюції та модернізації австрійського нейтралітету. Встановлено, що нейтралітет Австрії виник як наслідок повоєнного міжнародного компромісу, закріпленого у Державному договорі 1955 року та Конституції Австрійської Республіки. Упродовж наступних десятиліть ця модель набула форми активного нейтралітету, що дозволяло Австрії брати участь у миротворчих ініціативах, зберігаючи статус

неприєднаної держави. У новітній період, особливо після початку російсько-української війни, спостерігається трансформація підходів до нейтралітету — Австрія дедалі більше бере участь у політичних та гуманітарних ініціативах ЄС, не змінюючи при цьому свого офіційного нейтрального статусу.

З'ясовано причини, умови та особливості вступу Австрії до Європейського Союзу. Так, ключовим мотивом інтеграції були прагнення до економічної стабільності, участі в єдиному ринку та політичної консолідації в європейському просторі. Заявка на членство супроводжувалась складними внутрішніми переговорами та змінами у сприйнятті нейтралітету. Успішне прийняття *acquis communautaire* стало результатом правової сумісності національної системи з нормами ЄС, а також високої адаптивності австрійських інституцій.

Дослідження правових засад європейської інтеграції Австрії дозволило виявити, що процес вступу до ЄС передбачав не лише імплементацію великого обсягу правових актів, але й переосмислення базових підходів до державного управління, зовнішньої політики та внутрішнього ринку. Важливе значення мали принципи верховенства права, конституційної відповідальності та співпраці в рамках спільної зовнішньої та безпекової політики.

Було визначено відчутний вплив Австрії на внутрішньоекономічні процеси Європейського Союзу. Як держава з розвиненою індустрією, сильною соціальною політикою та стабільними фінансами Австрія активно просуває принципи сталого розвитку. Її модель еко-соціальної ринкової економіки, що поєднує інновації з високими стандартами соціального захисту, слугує прикладом для інших країн-членів ЄС. Експортно-орієнтована економіка Австрії тісно пов'язана з ринком ЄС, що ще більше поглиблює взаємозалежність у межах Союзу.

Роль Австрії у формуванні політики Європейського Союзу полягає у її активній участі в процесах ухвалення рішень в інституціях ЄС, зокрема у Раді Європейського Союзу та Європейській раді (орган, що об'єднує лідерів країн ЄС). Австрія є однією з держав, які сприяють балансу між західноєвропейськими ініціативами та інтересами країн Центральної та Східної Європи, відіграючи роль посередника в чутливих політичних питаннях, таких як міграція, енергетична безпека та кліматична політика.

Обґрунтування значного внеску Австрії в розвиток безпекової політики Європейського Союзу базується на висновках щодо її активної участі у програмі «Партнерство заради миру», а також у миротворчих та гуманітарних місіях ЄС. Австрія не є членом НАТО. Збереження нейтралітету не заважає Австрії брати участь у розбудові спільного європейського простору безпеки, зокрема в рамках місій під егідою Спільної політики безпеки і оборони (CSDP). Цей підхід дозволяє поєднати традиційну позицію Австрії з новими викликами глобальної безпеки.

Австрія є прикладом ефективної інтеграції держави з нейтральним статусом у структури Європейського Союзу. Її досвід демонструє, що збереження політичної ідентичності та суверенітету можливе навіть в умовах глибокої інтеграції, за умови належної правової та інституційної підготовки. Отже, австрійська модель євроінтеграції має значний практичний потенціал для використання іншими країнами, зокрема Україною, у процесі адаптації до вимог Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єдиний європейський акт. Угода від 17.02.1986. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_028#Text (дата звернення 25.04.2025).
2. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union. 2012. С 326/391. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT> (дата звернення 25.04.2025).
3. Treaty on European Union (Consolidated Version). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012M%2FTXT> (дата звернення 25.04.2025).
4. Treaty of Accession of Austria, Sweden, Finland and Norway to the EU 1994 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A11994N%2FTXT> (дата звернення 25.04.2025).
5. Council Decision 94/800/EC of 22 December 1994 on the accession of the Republic of Austria to the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31994D0800> (дата звернення 25.04.2025).
6. Bundesverfassungsgesetz über die Neutralität Österreichs (Конституційний закон Австрії про нейтралітет від 26.10.1955). URL: <https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Bundesnormen/NOR11000821/NOR11000821.html> (дата звернення 25.04.2025).
7. Beitrittsgesetz Österreichs zur Europäischen Union vom 12. Mai 1994 (Закон Австрії про вступ до ЄС). URL: <https://www.ris.bka.gv.at/> (дата звернення 25.04.2025).
8. European Commission. EU cohesion policy: Commission adopts €1.3 billion Partnership Agreement with Austria for 2021–2027. URL:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2726 (дата звернення 25.04.2025).

9. Андрущенко В. П., Бех І. Д., Кухта Б. М. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2017. 472 с.
10. Гаврилюк Р. П. Австрія в системі європейської інтеграції: політичний і економічний аспекти. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 213 с.
11. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 5. С. 6
URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2018/5.pdf (дата звернення 25.04.2025).
12. Давимука С. А., Куйбіда В. С., Федулова Л. І. Тенденції розвитку нової регіональної політики країн членів Європейського Союзу. *Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 76-87. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2019_1_11 (дата звернення 25.04.2025).
13. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: історія і засади функціонування: навч. посіб. /за ред. Л. В. Губерського. Київ: Знання, 2009. 751 с.
14. Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. Київ: Видав.Дім «Ін Юре», 2001. 266 с.
15. Кудряченко А. І. Зовнішньополітичні засади незалежної України. *Порівняльний аналіз політичних структур Австрії та України*. Львів, 1996. С. 264–276.
16. Мельник Н. А. Концепт нейтралітету: теоретичні засади та особливості трансформації в біполярному і постбіполярному світі. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2004. Вип. 10. Ч. II. С. 342–356.
17. Рябошапченко А. О. Правове забезпечення економічної інтеграції Австрійської Республіки до Європейського Союзу. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 316 с.

18. Рябошапченко А. О. Правові наслідки вступу Австрійської Республіки до ЄС. *Юридичний вісник*. 2015. № 1. С. 291–283.
19. Рябошапченко А. О. Принцип *acquis communautaire*: становлення та значення при підготовці вступу Австрійської Республіки до ЄС. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 283–291.
20. Селіванов А. О. Конституційно-правові засади нейтралітету в європейських країнах. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2004. № 5. С. 75–79.
21. Селіванов А. О. Правові проблеми нейтралітету України в контексті європейської інтеграції. *Право України*. 2004. № 8. С. 45–49.
22. Селіванов А. О. Україна – позаблокова держава: стратегія формування правового механізму нейтралітету. *Юридична Україна*. 2011. № 1. С. 18–23.
23. Сеник М. В. Інтеграційна політика Австрії у європейському вимірі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 98. С. 59–67.
24. Сеник М. В. Нейтралітет в умовах нової європейської реальності: політичний аспект. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2007. Вип. 22. С. 36–42.
25. Сеник М. В. Політика нейтралітету в сучасному міжнародному середовищі: досвід Австрії. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2006. Вип. 19. С. 22–27.
26. Сеник М. В. Роль нейтралітету в зовнішній політиці Австрії. *Вісник Львівського університету*. Серія міжнародні відносини. 2005. Вип. 17. С. 50–56.
27. Сидоренко Н. В. Проблеми забезпечення національної безпеки України в контексті нейтралітету 2006. 20 с.
28. Слободянюк О. М. Історичні передумови вступу Австрії до Європейського Союзу. *Гілея: наук. вісник*. 2013. Вип. 75. С. 188–192.

29. Слободянюк О. М. Особливості зовнішньої політики Австрії в період нейтралітету (1955–1995 рр.) *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2015. Вип. 43. С. 267–272.
30. Слободянюк О. М. Проблеми вступу Австрії до Європейського Союзу (1994–1995 рр.). *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 46. С. 189–193.
31. Слободянюк О. М. Трансформація австрійської зовнішньої політики в умовах європейської інтеграції (1990–2000 рр.) *Запоріжжя*, 2016. 260 с.
32. Слободянюк О. М. Участь Австрії у процесі європейської інтеграції наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. Сер. Історія. 2017. № 2(133). С. 42–45.
33. Слободянюк О. М. Участь Австрії в інтеграційних процесах у Європі після Другої світової війни. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2014. Вип. 39. С. 302–308.
34. Слободянюк О. М. Участь Австрійської Республіки у діяльності Європейського Союзу: напрямки та перспективи. *Україна в Центрально-Східній Європі*. 2016. Вип. 16. С. 270–277.
35. Слободянюк О. М. Участь Австрійської Республіки у формуванні європейської ідентичності. *Україна в Центрально-Східній Європі*. 2017. Вип. 17. С. 316–322.
36. Слободянюк О. М. Хронологія євроінтеграційного курсу Австрії: основні етапи та особливості. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Історичні науки. 2014. Вип. 2. С. 142–148.
37. Слободянюк О. М. Чинники інтеграційного вибору Австрії в умовах післявоєнної Європи. *Україна в Центрально-Східній Європі*. 2015. Вип. 15. С. 257–263.

38. Столяренко О. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 320 с.
39. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Нова регіональна політика ЄС: особливості реалізації в контексті сучасних викликів та ризиків. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2023. Вип.1 (159). С. 3-11. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-1-1>. (дата звернення: 02.05.2025).
40. Штогрін І. Австрія: нейтралітет – є, армія – теж. *Радіо Свобода*. 2010. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/2105198.html> (дата звернення: 01.06.2025).
41. Bader W. *Austria Between East and West, 1945–1955*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1966. 250 p.
42. Breus F. *Austria's Approach towards the European Union*. Wien: Forschungsinstitut für Europafragen der Wirtschaftsuniversität, 1996. 12 S.
43. Bures: Neutralität ist unersetzbarer Teil der Identität Österreichs *Parlamentskorrespondenz* 2015. Nr. 1113 URL: https://www.parlament.gv.at/aktuelles/pk/jahr_2015/pk1113(дата звернення: 02.05.2025).
44. Beitrittsgesetz Österreichs zur Europäischen Union vom 12. Mai 1994. *Rechtsinformationssystem des Bundes*. Wien, 1994. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/> (дата звернення: 04.05.2025).
45. Gartner H., Höll O. *Austria*. In *Reiter, Small States and Alliances*. Berlin: Springer-Verlag, 2001. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-662-13000-1_14 (дата звернення: 02.05.2025).
46. Delors J. *Erinnerungen eines Europäers*. Berlin : Parthas Verlag, 2004. 557 S.
47. *Encyclopaedia Britannica*. Neutralism: definition, examples & history. URL: <https://www.britannica.com/topic/neutralism> (дата звернення: 02.05.2025).

48. European Court of Human Rights. Case law database. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/> (дата звернення: 05.05.2025).
49. Goebel R. J. The European Union Grows: The Constitutional Impact of the Accession of Austria, Finland and Sweden. *Fordham International Law Journal*. 1994. Vol.18. Issue 4. P. 1093-1190.
50. Graf-Steiner A., Ruggenthaler P. Österreich als Vermittler im Kalten Krieg? *Österreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft*. 2024. vol. 53, special issue: Zustand und Zukunft der österreichischen Neutralität: Eine Auseinandersetzung. S. 1–9. DOI: <https://doi.org/10.15203/4152.vol53.2024> (дата звернення: 02.05.2025).
51. Jorna M. The Accession Negotiations with Austria, Sweden, Finland and Norway: A Guided Tour. *European Law Review*. 1995. No. 20. P. 132–133.
52. Kunz J. L. Austria's Permanent Neutrality. *American Journal of International Law*. 1956. Vol. 50, № 2. P. 418–425.
53. Linsi L., Mügge D. Globalization and the Growing Defects of International Economic Statistics. *Review of International Political Economy*. 2019. Vol. 26(3). P. 361–383.
54. Majstorovic V. The Soviet Occupation of Austria. The National WWII Museum. New Orleans: website URL: <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/soviet-occupation-of-austria> (дата звернення: 02.05.2025).
55. Mueller W. Die Besatzung in Österreich 1945–1955 und ihre politische Mission. Wien: Böhlau, 2005. 300 S.
56. Mueller W. Two Differing Concepts of Neutrality. The Soviet Union, Austria, and Neutrality, 1955–1991. *Austrian Academy of Sciences Press*. 2011. P. 41–76.
57. Moussis N. Access to the European Union: Law, Economics and Policies 20th ed. European Study Service, 2015. 770 p.

58. Naumann F. Deutschland und Österreich. Mitteleuropa Berlin : Druck und Verlag von Georg Reimer, 1915.
59. Pelinka A. Neutrality in Austria. Taylor & Francis Group, 2018.
60. Plassnik U. On the Road to a Modern Identity: Austria's Foreign Policy Agenda from the Cold War to the European Union. *Contemporary Austrian Studies*. 2013. Vol. 22. S. 55–95.
61. Zweigert K., Kötz H. Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts. Aufl. Tübingen : Mohr Siebeck, 1996. 720 S.
62. Europäische Union. Geschichte URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_de (дата звернення: 02.05.2025).
63. EU Enlargement: The 1995 Enlargement Austria, Finland and Sweden URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-enlargement/past-enlargements/1995_en (дата звернення: 02.05.2025).
64. Austria's European and Foreign Policy. *Federal Ministry for European and International Affairs (Austria)*: website URL: <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/neutrality/> (дата звернення: 02.05.2025).
65. Österreichisches Institut für Internationale Politik. Neutralität im Wandel? Wien, 2007. 112 S.
66. Parliament of Austria. EU-Beitritt Österreichs URL: https://www.parlament.gv.at/aktuelles/pk/jahr_2025/pk0212 (дата звернення: 02.05.2025).
67. Regions & spatial development. *Federal Ministry for Agriculture, Forestry, Regions and Water Management*: website URL: <https://info.bml.gv.at/en/topics/regions-and-spatial-development/> (дата звернення: 21.04.2025).

68. Regional Development Policy in Austria. Regional Outlook 2019. URL: https://www.oecd.org/cfe/_Austria.pdf (дата звернення: 23.04.2025).

69. EU cohesion policy: Commission adopts €1.3 billion Partnership Agreement with Austria for 2021-2027: Press release. Brussels, 2022, May 2. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2726 (дата звернення: 27.04.2025).

70. Vienna Institute for International Economic Studies. Austria and the European Union URL: <https://wiiw.ac.at/search-all-20-0-austria+and+the+european+union.html> (дата звернення: 02.05.2025).

71. Österreichische Staatsdruckerei URL: <https://www.staatsdruckerei.at/> (дата звернення 02.05.2025).

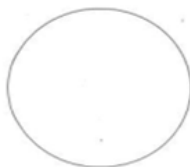
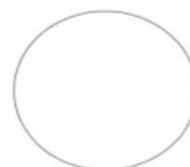
72. Nohlen D. & Stöver P. *Вибори в Європі: довідник із даних* (2010). Österreichische Nationalbibliothek URL: <https://www.onb.ac.at/> (дата звернення: 02.05.2025).

ДОДАТКИ

Офіційний бюлетень для референдуму

Amtlicher Stimmzettel
für die
Volksabstimmung am 12. Juni 1994

Soll der Gesetzesbeschluß des Nationalrates vom 5. Mai 1994
über das Bundesverfassungsgesetz über den Beitritt Österreichs
zur Europäischen Union Gesetzeskraft erlangen?

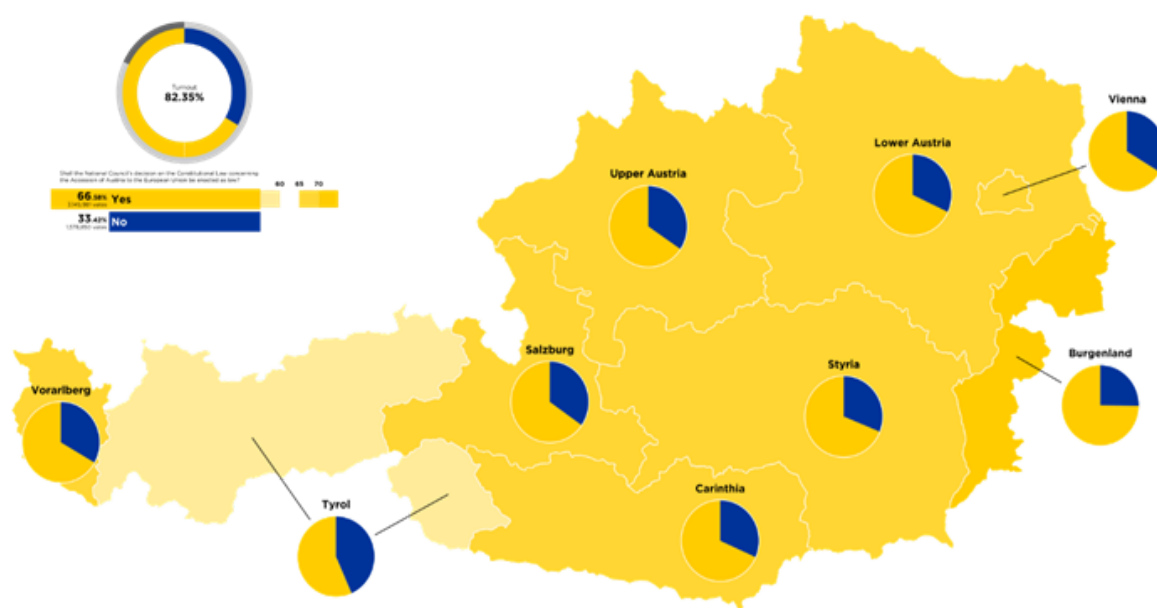
Ja**Nein**

Österreichische Staatsdruckerei, 944082 d/o

Джерело [71]

Додаток Б

Результати голосування на референдумі 12 червня 1994 р. щодо вступу до ЄС за федеральними землями

Джерело [72]

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачки ступеня бакалавра
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Кузнецової Євеліни Сергіївни
на тему «Місце Австрії в Європейському Союзі»

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному аналізу місця Австрії у складі Європейського Союзу. Актуальність теми обумовлена тим, що Австрія як політично стабільна, економічно розвинена держава з тривалим досвідом нейтралітету, становить унікальний приклад адаптації до вимог наднаціонального об'єднання при збереженні національної ідентичності. Вивчення досвіду Австрії є надзвичайно корисним і для України, яка довгий час мала нейтральний статус та перебуває на шляху євроінтеграції. Попри стабільне становище Австрії в ЄС і високі соціально-економічні показники, тема її ролі в Союзі досі недостатньо висвітлена в науковій літературі, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Робота має чітку структуру, складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел (72 найменування, з них 19 – іноземними мовами), а також двох додатків. Об'єкт, предмет, мета дослідження чітко визначені. Авторка цілком слушно застосовує історичний метод, системний та інституційний підходи, порівняльний аналіз, контент-аналіз і аналіз документів для вирішення поставлених завдань.

У першому розділі проаналізовано теоретико-правові засади євроінтеграції Австрії. Особливу увагу привертає обґрунтування трансформації австрійського нейтралітету у відповідь на виклики сучасної безпекової політики ЄС. Е. Кузнецова зазначає унікальність австрійської моделі, що поєднує нейтралітет із активною участю в політичному житті Європи.

Другий розділ присвячено впливу Австрії на економічні та політичні процеси в Європейському Союзі. Ретельно проаналізовано роль Австрії в економічній політиці, в ухваленні рішень, участь у спільній безпековій політиці ЄС. Використання методів аналізу статистичних джерел та документів, порівняльного аналізу дало можливість зробити самостійні обґрунтовані висновки щодо місця Австрії в Європейському Союзі. Опора на значну джерельну базу дозволила Е.Кузнецовій унаочнити матеріали про показники економічного та політичного розвитку Австрії (у таблицях 1.1, 1.2., 1.3).

Е.Кузнецова цілком слушно наводить аргументи щодо досягнень Австрії з 1995 року до тепер. Разом із тим, бажано було б надати більше матеріалів порівняльного характеру щодо показників розвитку Австрії з іншими розвиненими країнами Європейського Союзу.

Попри висловлене зауваження, кваліфікаційна робота «Місце Австрії в Європейському Союзі» відповідає вимогам, що висуваються до бакалаврських робіт за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» і, за умови успішного захисту, заслуговує на оцінку «відмінно», а її авторка – Кузнецова Євеліна Сергіївна – на присвоєння кваліфікації бакалавра міжнародних відносин.

Рецензент:

професорка кафедри міжнародних відносин
Навчально-наукового інституту
«Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
доктор соціологічних наук, професор

Лариса ХИЖНЯК

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну роботу студентки **Кузнецової Евеліни Сергіївни**
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

«Місце Австрії в Європейському Союзі»

10 червня 2025 року

Кузнецова Евеліна Сергіївна обрала актуальну та водночас малодосліджену тему, виконувала завдання чітко за планом, протягом роботи над дипломом демонструвала вмотивованість та цілеспрямованість у досягненні мети. Авторці вдалося успішно реалізувати мету – визначити місце Австрії в Європейському Союзі задля обґрунтування її значення у політичному, економічному та безпековому розвитку європейської спільноти

Кваліфікаційна робота містить чітко обґрунтовані об'єкт, предмет, мету, завдання; складається зі вступу, двох розділів, 3 таблиць, висновків, списку використаних джерел, 2 додатків. Застосування низки наукових методів дослідження (аналізу та синтезу, аналізу документів, історичного методу, системного та інституційного підходів, контент-аналізу, компаративного аналізу) дозволило Е. Кузнецовій послідовно вирішити поставлені завдання.

Цілком погоджуємося з висновком авторки про високу інституційну стабільність держави, зробленому на підставі аналізу соціально-економічного, політичного профілю Австрії та модернізації австрійського нейтралітету. Е. Кузнецова вдало систематизувала економічні показники Австрії з 1990 по 2025 рік (табл.1.1), що засвідчило економічну стабільність Австрії. Авторка слушно зазначає, що австрійський досвід вступу до Європейського Союзу має інтерес для України як держави з нейтральним статусом, наводить дві таблиці з результатами голосування на референдумі про членство Австрії в Європейському Союзі (табл. 1.2) та хронологією вступу Австрії в ЄС (табл. 1.3), а також додатки А та Б. Підтримуємо висновки Е. Кузнецової про значний вплив Австрії на економічні та політичні процеси в Європейському Союзі, що обґрунтовано на основі аналізу її економічної політики, еко-соціальної ринкової економіки; місця в інституціях ЄС та впливу на ухвалення рішень, а також безпекових ініціатив і безпековій політиці. Загальні висновки обґрунтовані, корелюються з завданнями.

Е. Кузнецова правильно зазначає вагомий внесок Австрії у розвиток

Європейського Союзу. Разом із тим, бажано було б навести більш чіткі аргументи щодо входження Австрії до числа лідерів економічного розвитку серед країн Європейського Союзу.

Зазначене зауваження не знижує цінності бакалаврської роботи, яка має самостійний, оригінальний характер. Поставлені перед здобувачкою цілі було досягнуто. Виклад матеріалу здійснено послідовно, логічно, висновки аргументовані.

Кваліфікаційна робота першого рівня вищої освіти Кузнецової Євеліни Сергіївни «Місце Австрії в Європейському Союзі» відповідає вимогам до атестаційних робіт ступеня бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», може бути допущена до захисту і, за умов успішного захисту, заслуговує на високу оцінку.

Керівник кваліфікаційної роботи
професор кафедри світової політики,
дипломатії та туристичного бізнесу,
доктор наук з державного управління,
професор

Вікторія СИЧОВА